



**KLOG PÅ DEN FEDE MÅDE**

**BAGGRUNDSRAPPORT**

**november 2010**

## Indholdsfortegnelse

<b>Forord</b>	2
• De 7 projektmål	2
<b>Om evalueringen</b>	3
<b>Læringsrum</b>	4
• Uformelle	4
• Formelle	5
• Generelt om læringsmål	6
<b>Elevernes stemme</b>	6
• Hvad har eleverne lært?	7
• Om at arbejde sammen med andre voksne end lærere	7
• Om at arbejde sammen med biblioteket	8
• Om at arbejde andre steder end på skolen	8
• Om lyst til læring	8
• Om samarbejde i projekterne	9
• Om at fremlægge for andre	10
• Gode råd til de voksne	10
<b>Drøftelse om uformelle/formelle læringsrum med andre</b>	11
• I bibliotekargruppen	11
• Med eksterne samarbejdsparter	11
• I lærergruppen	12
• I det tværkommunale samarbejde	12
• I projektgruppen	12
• På inspirationsdage	13
• I lokalgruppen	13
<b>Valg af læringsrum</b>	14
<b>Ejerskab til projektet</b>	14
<b>Har drøftelser i projektperioden ændret opfattelsen af læringsrum?</b>	16
<b>Har samarbejdet beriget elevernes læring?</b>	18
<b>Har samarbejdet udviklet egen faglighed?</b>	20
<b>Har samarbejdet styrket elevernes glæde ved læring?</b>	22
<b>Har arbejdet gjort eleverne "vilde" med faglig viden?</b>	24
<b>Har samarbejdet bidraget til dine muligheder for elevers læring?</b>	25
<b>Har du samarbejdet med de andre fem projekter?</b>	27
<b>Ser du muligheder for professionssamarbejde i egen kommune?</b>	28
<b>Har du med din faglighed gjort en forskel?</b>	30
<b>Ser du muligheder for professionssamarbejde tværkommunalt?</b>	31
<b>Har du været sikker på din rolle i projektet?</b>	33
<b>Fremtidig forankring af samarbejde mellem skoler og folkebiblioteker</b>	34

## Forord

Denne evalueringsrapport om projektet "Klog på den Fede Måde" indeholder evalueringsresultater fra en forløbsevaluering, der er foregået fra efteråret 2009 til efteråret 2010. Evalueringen har som fokus haft de 7 projektmål, som projektets styregruppe opstillede i sommeren 2009 med udgangspunkt i projektbevillingen. Evalueringen har således primært drejet sig om at kunne indsamle data til belysning af disse mål. Målene for evalueringen er:

- 1. At afsøge begrebet læringsrum i et tværkommunalt samarbejde*
- 2. At vurdere hvordan og i hvilken udstrækning anvendelse af uformelle læringsrum styrker børns lyst til læring og viden inden for det naturvidenskabelige område*
- 3. At vurdere hvordan og i hvilket omfang begrebet læringsrum kvalificeres af projektets organisering, herunder de fælles tværkommunale inspirationsdage og lokale dialogfora*
- 4. At vurdere hvordan og i hvilket omfang børns lyst til læring og viden påvirkes af de læringsforløb, som de formelle og uformelle læringsmiljøer udvikler, former, konkretiserer og afprøver i et ligeværdigt og dynamisk samarbejde*
- 5. At konkludere på værdien af tværkommunalt samarbejde som en løftestang for udvikling af nye samarbejdsformer, der fremmer udvikling af nye uformelle læringsrum*
- 6. At vurdere hvilke forskydninger, der tegner sig på baggrund af, at udvikling og formgivning sker under deltagelse af formelle og uformelle læringsmiljøer (skole, skolebibliotek, folkebibliotek, andre formidlingsinstitutioner m.v.)*
- 7. At konkludere på hvilke nationale, regionale og lokale perspektiver der tegner sig for den videre udvikling af læringsrum, der gør børn vilde med viden og samtidig udvikler de implicerede institutioner hver for sig og sammen.*

Evalueringsrapporten søger at give svar på, hvordan målene er opfyldt og angive hvilke begrundelser, der ligger bag de konstateringer og anbefalinger, som rapporten indeholder. Rapporten er opdelt i to dele. En kortfattet hovedrapport, der indeholder hovedsynspunkter og vurderinger samt konstateringer og anbefalinger. Og denne baggrundsrapport, der indeholder dele af det datagrundlag, som hovedrapportens konstateringer, vurderinger og anbefalinger bygger på.

## **Om evalueringen**

Evaluator har i projektforsløbet haft adgang til alle relevante data i projektet. Alle projektets relevante dokumenter har foreligget på Moodle, en fælles digital platform, som alle i projektet har haft adgang til. Der har været adgang til deltagelse i relevante møder i projektets styregruppe, lokalgrupper og projektgrupper samt været indseende i dagsordener og referater fra disse møder. Evaluator har ligeledes haft adgang til deltagelse i de 4 inspirationsdage, der har været en integreret del af projektets tanke om videndeling på tværs af kommuner og en mulighed for at skabe bedre fælles dialog mellem projektets professionsgrupper.

I projektforsløbet er der gennemført 2 spørgeskemaundersøgelser (marts 2010 og juni/august 2010), der har haft projektdeltagerne som respondenter og primært drejet sig om målene 1-5. Resultatet af disse spørgeskemaundersøgelser kan sammen med respondenternes udsagn ses i denne rapport.

Der er desuden gennemført 6 fokusgruppeinterviews med i alt 36 elever i de seks skolers 5. og 6. klasser, der deltog i projektet. Fokusgruppeinterviews gennemførtes i juni 2010. Elevernes synspunkter kan ses i baggrundsrapporten i afsnittet "Elevernes stemme".

Evaluator har deltaget i lokalgruppemøder i alle 3 kommuner i maj-juni måned 2010. Her blev der drøftet relevante problemstillinger i projektet, erfaringer med det og særlig lagt vægt på fremtidig forankring med udgangspunkt i erfaringerne. Efterfølgende har projektets tilknyttede konsulent, Bente Buchhave udarbejdet referater og en opsamlende mulig fremtidig perspektivering og forankring, der blev præsenteret på et styregruppemøde i juni 2010.

Evaluator har derudover drøftet projektet med skoleledere, kommunale chefer, eksterne samarbejdspartnere til nogle af de konkrete projekter, projektdeltagere og kolleger.

Data fra alle ovenstående kilder er indgået som baggrundsmateriale for de to evalueringsrapporter. Projektdeltagere eller andre involverede i projektet kan ikke tages til indtægt for de konstateringer, vurderinger og anbefalinger, der indgår i hovedrapporten. De er udelukkende evaluators.

Karl Aage Baarstrøm  
Evaluator, Cand Pæd  
November 2010

# Læringsrum

- **At afsøge begrebet læringsrum i et tværkommunalt samarbejde**

Projektplanen for "Klog på den Fede Måde" har som et af sine væsentlige mål haft dette. I forbindelse med de to spørgeskemaundersøgelser i 2010 har alle projektdeltagere formuleret sig om, hvordan de forstår begrebet læringsrum. De har således skullet sondre mellem formelle og uformelle læringsrum og forholde sig til de læringsrum, som de valgte i de faktiske projekter, de indgik i.

Samlet set peger projektdeltagernes afsøgning af læringsrum på, at der er god fornuft i at videreudvikle samarbejdet mellem biblioteket og skolen. Samarbejdet mellem disse to institutioner har i projektet grundlæggende været godt og medvirket til at skabe gode læringsrum og arbejdsmetoder og dermed bidraget til elevernes læring. Både skolen og biblioteket er kommunalt styret, og i politikkerne for de to områder er der i alle tre kommuner sammenfald omkring indsatsen overfor børn og unge.

## Projektdeltagernes formuleringer om uformelle læringsrum.

- Uformelt læringsrum: Et "rum" som indbyder til læring, udforskning, aktivitet, udfordringer. Ikke nødvendigvis et "rum" hvis oprindelige formål var indlæring eller undervisning.  
(Skolebibliotekar)
- Det uformelige læringsrum er overalt hvor du lærer. Der sker læring stort set over det hele. En situation, hvor eleverne ikke tænker over, det er "undervisning". At de ikke er bevidste om, at der foregår en læring.  
(Lærer)
- Et uformelt læringsrum er, når der bruges alternative veje til at opnå viden. Et uformelt læringsrum kan være, når udefra kommende fortæller/ viser noget. Det uformelle læringsrum kan være inkluderende overfor nogle af de elever, som ellers har det svært.  
(Skolebibliotekar)
- Det uformelle læringsrum adskiller sig fra det formelle ved elevens egen deltagelse i opbygningen af det. Elevens nysgerrighed og undersøgelser er med til at give læringen et vedkommende indhold.  
Læreren har mulighed for at hjælpe eleven med at strukturere og organisere ud fra interesse og faglighed.  
Det vil motivere eleven til at tænke selv og sætte i gang selv.  
(Konsulent)
- I det uformelle læringsrum er eleverne (og fagpersonerne) frisat og kreative, projektorienterede arbejdsformer dominerende. Børn er ikke elever, men forskere, der skal støttes i en kreativ proces. De støttes af voksne, med forskellige fagligheder og forskellige forudsætninger, men med interessen til fælles. Det foregår i princippet overalt, geografien så at sige bestemt af det, man har rettet sin nysgerrighed ind på at undersøge. Jeg kan således ikke sige, hvordan det ser ud, men det er fyldt med begejstrede ligeværdige undersøgere.  
(Skoleleder)
- Det uformelle læringsrum er ikke nødvendigvis synligt, men kan også netop være at flytte sig fra de gængse rammer for undervisning, for at flytte fokus fra "vi plejer". I de uformelle læringsrum sker der en naturlig undring. Nogle personer har skabt mulighed for fordybelse, afprøvning, forundring, teser og spørgsmål samt afprøvning af disse. (Skolebibliotekar)
- Det uformelle læringsrum er, når "eleven" ikke registrerer, at der er undervisning i farvandet.  
(Lærer)
- De fysiske rammer er flyttet uden for skolen. Der inddrages nye fagpersoner.

Eleverne er i højere grad undersøgende og afprøvende.

(Lærer)

- Et uformelt læringsrum er et virkerum, hvor lyst, engagement og børnenes egen indre motivation og drivkraft kan udforskes, og hvor børnene kan prøve kræfter med egen formåen og finde "rum" til at turde arbejde med egne muligheder – turde gå i lag med nye måder at udvikle relationer til andre på, bl.a. voksne eksperter. Det er en slags eksperimenterium, hvor måder at udforske nyt på udfordres. Et sådant rum er afhængig af inspirerende rammer og temaer, hvor alle børn, uanset interesser kan finde en platform.

Det er ikke nødvendigvis et fysisk rum, mere et tiltrækningspunkt, der er attraktivt. Men det er vigtigt, at børnene kommer ud af skolen, ud og ser voksne i funktion i autentiske miljøer. En del kontakt vil kunne foregå via sms, en opringning eller mail, afhængig af situationen. Det er helt nødvendigt, at børnene i forløbene har voksne, lærere og bibliotekarer, hvor begge fagligheder støtter op om børnenes ageren som konsulenter, for at give et solidt udbytte.

(Bibliotekar)

- Uformelt læringsrum er et flydende begreb. Det kan være ude i virkeligheden. Det kan være et virtuelt læringsrum. Det kan være et sted, hvor der ikke plejer at foregå undervisning f.eks. på folkebiblioteket, i skolens kælder, ...

(Konsulent)

- Uformelt: Læring opstår uden decideret mål for øje. Målet kan ikke på forhånd fastsættes, da dette er umuligt at styre.

(Lærer)

- Uformelle læringsrum er "tilfældige" steder eller rum, som egentlig er tænkt til noget helt andet, end det vi voksne gerne vil sammen med børnene. Børnene bruger deres fantasi, får indtryk, viden og så videre, uden at det nødvendigvis er lærernes mål de stræber efter.

(Skolebibliotekar)

### **Projektdeltagernes formuleringer om formelle læringsrum:**

- Formelt læringsrum: Et rum, som er skabt med henblik på undervisning. Traditionelt et klasseværelse.

(Skolebibliotekar)

- Formel læring er efter min opfattelse der, hvor man har struktureret en læring: Det er fast planlagt, og der er bestemte mål, der skal nås. Rummet hvor det sker, vil nok som regel være et fast sted, f.eks. klasseværelset.

(Lærer)

- Det formelle læringsrum tænker jeg som det kendte læringsrum hjemme på skolen, stadig præget af industrisamfundets skole med alt hvad der ligger af bindinger og begrænsninger og reproduktivitet.

(Skoleleder)

- For mig er det formelle læringsrum, når eleven er bevidst om, at her foregår der undervisning/læring.

(Lærer)

- Formelt læringsrum kan være i det velkendte, i klasseværelset, på folkebiblioteket, på genbrugsstationen mv., hvor der foregår formel undervisning f.eks. med standard-opgaver.

(Konsulent)

- Formelt: Rammerne og målet er sat af læreren og styret af læreren.

(Lærer)

- Et formelt læringsrum er f.eks. klasselokaler, hvor man ligner hinanden. De anvendes til læring/undervisning, og ofte tænker jeg, der er et fast mål og krav til den læring, som vi lærere ønsker at bibringe børnene.

(Skolebibliotekar)

## Projektdeltagernes generelle betragtninger om læringsrum:

- Et læringsrum er et sted, hvor børn lærer. Det kan være i fysisk form, som f.eks. et klasseværelse. Det kan være et mentalt rum, elevens oplevelser og erfaringer. Et læringsrum er det udefinerbare rum, hvor der opstår læring hos den enkelte elev.  
(Lærer)
- Det rum/de muligheder barnet har for at afprøve/udfordre/søge sine muligheder for læring og dyrkelse af interesse. Læringsrummet opfatter jeg bredt – både i traditionelle og utraditionelle rammer.  
(Skoleleder)
- For børn er grænsen mellem det formelle og uformelle rum oftest flydende.  
(Lærer)
- Eleverne vil meget gerne være i uformelle læringsrum, men det kan dog også blive kedeligt, især hvis det bliver hver dag.  
(Lærer)
- Et læringsrum er en abstrakt størrelse, der opstår mellem de lærende. Det uformelle læringsrum opstår når arbejdet bliver vedkommende for eleverne. Læreren slipper tøjlerne, og eleverne tager ansvaret på sig.  
(Lærer)
- I et formelt læringsrum sker der en bevidst læring. I et uformelt læringsrum kan der sagtens foregå leg eller anden aktivitet, uden at læringen er det primære, men alligevel sker der en uformel læring. Rummene kan have alle mulige former og være både fysiske og virtuelle. (Bibliotekar)
- Læringsrum kan være såvel de fysiske rammer, som de vilkår der er for læring. Ikke nødvendigvis rum i egentlig forstand, men muligheder. F.eks. materialer, mulighed for hands-on, tid og nogen at spørge/hente hjælp hos.  
(Bibliotekar)
- Svært spørgsmål – et læringsrum er et sted, hvor indlæring kan finde sted. Jeg skelner ikke mellem formelle og uformelle.  
(Skolebibliotekar)
- Læringsrummet udfyldes i den grad af deltagerne og det faglige problem, som skal løses. Problemet/opgaven styrer deltagerne igennem og fordybelsen i løsningen trækker deltagerne igennem til løsningen. Det er næsten ligegyldigt hvordan der ser ud – bare ingredienserne til løsningen er til stede.  
(Lærer)

## Elevernes stemme

I juni 2010 blev der gennemført fokusgruppeinterviews med 36 elever fra de 6 deltagende skoler. Interviewene blev optaget på bånd på 4 skoler. På alle 6 skoler blev eleverne desuden bedt om hver for sig at nedskrive korte udsagn om nedenstående spørgsmål:

- Hvad har du lært ved at arbejde med "Klog på den Fede Måde"?
- Hvad var det bedste (godt) i jeres arbejde med "Klog på den Fede Måde"?
- Hvad synes du, at du kan give de voksne af gode råd, hvis sådan et projekt skal gentages?

Eleverne har ikke specifikt hæftet sig ved, om de voksne medvirkende i projektet har været lærere, bibliotekarer eller andre. Derimod har de udtrykt, at andre forhold spiller en vigtig rolle for deres engagement. Det drejer sig om:

- Voksne der ved noget og gider dem
- Autentiske læringsmiljøer
- Medinddragelse i projektplanlægning
- Sammenhæng mellem praksis og teori

Hvad har eleverne så lært?

Eleverne har i projektet "Klog på den Fede Måde" oplevet og lært, at det er vigtigt at kunne stille spørgsmål for at få svar og derigennem lære noget. I udsagn udtrykkes det typisk således:

- *Vi har lært, at når man vil finde noget viden, så er der også nogle folk man kan spørge i stedet for at bruge internettet.*
- *Man skal ikke kun lytte for at lære, men også spørge andre for at lære.*
- *At det ikke kan skade at spørge. Hvis man har brug for hjælp, så skal man spørge.*
- *At fremlægge og spørge andre.*

Eleverne finder det også vigtigt at have fået denne læring, Det fremgår tydeligt af deres udsagn om, hvad der har været det vigtigste i projektet "Klog på den Fede Måde". Her udtrykkes det typisk således:

- *Det bedste har været, at vi har fundet nye måder at finde ny viden på. Hvis man f. eks. skal lave et projekt, hvor man ikke ved noget om emnet, så ved vi, hvordan man kan finde ny viden på området.*
- *Noget af det bedste er, at vi er blevet bedre til at lave spørgsmål og undersøgelser.*
- *Det er en bedre måde at gå rundt og spørge i stedet for at sidde stille hele tiden og høre efter. Det er også mere spændende at gå rundt.*
- *Det er spændende at lave og søge viden andre steder og få noget at vide, som man kan bruge andre steder.*
- *Jeg synes det er sjovest at gå rundt og spørge folk og ikke være henne i klassen.*
- *Jeg synes det er sjovere at komme ud og skaffe oplysninger andre steder, f. eks. ved at spørge andre eller se film om det. Det er også mere spændende end at sidde og læse i klassen.*
- *Vi har lært rigtig mange forskellige ting, og det bliver inde i mit hoved. Jeg/vi har lært at søge og finde ud af tingene i stedet for at give op.*

Eleverne har oplevet værdien af at arbejde sammen med andre voksne end deres lærere, og de har lært noget ved dette samarbejde med disse andre voksne. I udsagn udtrykker eleverne det typisk således:

- *Det var super godt at lære andre at kende og lære at bruge computeren på en anden måde.*
- *Jeg har lært at bruge min mobil på en helt anden måde, og det blev meget mere sjovt, da der kom en, der hed Martin og hjalp os. Han var virkelig god og vidste en masse om lommefilm.*
- *Vi er blevet klogere på mange forskellige emner, f. eks. meget om motorveje og hvad folk normalt bruger som transportmiddel og en hel masse andre ting.*
- *Jeg er blevet klogere på, hvordan dyr bliver påvirket af en motorvej og hvordan man bygger den.*

- *Vi har lært andre søgemetoder og noget om naturen, når man bygger en motorvej.*
- *At komme væk fra skolen, ikke at skulle læse i bøger men søge og lave noget nyt sammen med bibliotekarerne.*

Eleverne har også lært at anvende biblioteket og bibliotekarerne sådan, at deres anvendelse af biblioteker/bibliotekarere bliver læringsskabende for dem. I udsagn udtrykker eleverne det typisk således:

- *Jeg har lært, hvordan jeg finder oplysninger, som er skrevet af nogle, som ved hvad de skriver om.*
- *Vi har også lært at bruge biblioteket rigtigt, så det bliver hurtigere for os at finde bøger.*
- *Vi har lært, at Google er et meget dårligt søgemiddel og at søge om de ting, vi fik.*
- *At være på biblioteket og fremlægge.*
- *Vi har været på bibliotek, og det var spændende, fordi vi skilte ting ad og samlede dem til kunst. Vi lavede logbog om hvad vi havde lavet.*
- *Vi har lært at bruge biblioteket til at finde information.*
- *Vi har lært andre søgemetoder og noget om naturen, når man bygger en motorvej.*

Det har været et mål for projektet "Klog på den Fede Måde" at finde ud af/vurdere hvordan og i hvilket omfang børns lyst til læring og viden påvirkes af de læringsforløb, som blandt andet de uformelle læringsmiljøer udvikler.

Eleverne udtrykker sig således om deres læring og lyst til at lære i de uformelle læringsmiljøer, der er indgået i deres arbejde i projektet:

- *Det har været godt at prøve noget andet end det faglige og også at arbejde nogle andre steder, end man plejer.*
- *At være væk fra skolen, prøve noget nyt og anderledes.*
- *Det er spændende og sjovt at komme lidt væk fra de normale omgivelser og lave andre ting, end vi normalt gør.*
- *Det er spændende at lave og søge viden andre steder og få noget at vide, som man kan bruge andre steder.*
- *Jeg synes det er sjovere at finde oplysninger udefra og tage oplysninger med tilbage i stedet for at skulle spørge en sidemakker osv. Man kan f. eks. finde oplysningerne på vores bibliotek.*
- *Jeg synes, at hele Klog på den Fede Måde projektet har været sjovt og lærerigt. At interviewe folk på togstationen har været både spændende og sjovt.*
- *Det bedste var nok, da vi var ved motorvejen over Funder Ådal. Det er/var sjovt fordi man ikke sidder indenfor, men at man er ude at lave noget fysisk arbejde og samtidig lære noget.*

Det har også været et mål for projektet "Klog på den Fede Måde" at finde ud af/vurdere i hvilken udstrækning anvendelse af uformelle læringsrum styrker børns lyst til læring og viden indenfor det naturvidenskabelige område.

I de gennemførte projekter har der ikke været konsekvent fokus på det naturvidenskabelige område eller på anvendelse af den naturvidenskabelige metode. Eleverne har dog ikke været i tvivl om, at de har lært noget fagligt. De har heller ikke været i tvivl om, at anvendelsen af andre læringsrum end skoleklassen har været motiverende for deres faglige læring. For eleverne har det navnlig handlet om samspillet mellem opsøgende arbejde ude og efterbehandling hjemme. Og denne arbejdsform har de været glade for.

Eleverne udtrykker sig bl.a. således om dette:

- *Det var rigtig sjovt at fremlægge vores projekter og at søge på computeren, fordi man fandt ud af meget, som man ikke vidste i forvejen. Det var også spændende at finde bøger.*
- *Det var spændende, når man skulle gætte tingen og fint, når vi fandt ud af, hvad tingen var.*
- *At ting i rummet – planeter, raketter og sådan noget – faktisk er spændende.*
- *Vi er blevet klogere på mange forskellige emner, f. eks. meget om motorveje og hvad folk normalt bruger som transportmiddel og en hel masse andre ting.*
- *Da vi skulle bygge broer i klassen, lærte vi meget om, hvor svært det faktisk er at bygge en bro, og at den skal ligge de helt rigtige steder.*
- *Om lommefilm: Vi skulle arbejde i grupper, hvor vi lavede en film med vores mobilkamera. Og der skulle vi så lave en boganmeldelse af "I brøndens mørke", som var rigtig sjovt at prøve. Vi læste i klassen og hjemme og filmede på biblioteket.*
- *Slagting, aldrig set før, venner, viden, at være til time et andet sted og at fremlægge.*
- *Det er/var sjovt fordi man ikke sidder indenfor, men at man er ude og lave noget fysisk arbejde og samtidig lære noget.*
- *Jordens sundhed, CO2, klimaet, miljøet, strøm, varme, luft, vand, vindforhold, energikilder, energiforhold og genbrug.*
- *Vi har lært om jordens sundhed og om, hvordan man genbruger pap og papir og så videre.*
- *At vi skal spare på strømmen og om jordens sundhed og om, hvor gode vi skal være ved den. Også om at genbruge ting/aviser og om el, strøm, CO2, sundhed og lys.*

Om samarbejde i projekterne og elevernes oplevelse af "det særlige" i projekternes arbejdsformer.

Der er ingen tvivl om, at arbejdsformen og samarbejdet omkring de enkelte temaer har betydet meget for elevernes oplevelse af selvværd og styrket deres evne til at samarbejde. Det fremgår tydeligt af deres udsagn.

Eleverne udtrykker sig bl.a. således om det:

- *Vi er blevet mere selvsikre.*
- *Vi har lært at arbejde sammen med andre.*
- *Jeg er blevet bedre til at samarbejde og at læse. Jeg er også blevet mere selvsikker.*
- *Jeg har lært at samarbejde.*
- *At være lidt på egen hånd og at samarbejde.*
- *At samarbejde, hjælpe andre og være mere sammen med andre.*
- *At man ikke var alene, men var sammen på et hold.*
- *At vi selv har skullet arbejde, og at de har gjort så meget ud af det.*

- *At hjælpe hinanden og være bedre til at samarbejde.*
- *At finde fælles interesser og komme til at kende hinanden bedre.*
- *At samarbejde og vise det frem og at TV2 kom.*
- *At arbejde sammen med andre.*
- *Man er mere fri, og det er rart.*

Elevernes oplevelse af at skulle fremlægge for andre

For eleverne har det haft stor betydning, at der har været ret stor bevågenhed udefra om deres arbejde. Denne interesse og de indbyggede fremlæggelser for andre end klassen selv har betydet noget for deres oplevelse af engagement og medvirket til at styrke deres læring.

Fremlæggelser for andre end egne klassekammerater har på nogle skoler fyldt mere end på andre. Eksempelvis har to skoler i samme kommune fremlagt for hinanden og besøgt hinandens skoler. En skole har også fremlagt deres arbejde for en skole i en kommune, der ikke har deltaget i projektet.

Eleverne udtrykker sig bl.a. således om det:

- *At fremlægge og spørge andre.*
- *Jeg synes, at vi har fået meget mere viden end før, og at vi er blevet bedre til at fremlægge og komme med ideer til flere ting.*
- *At fremlægge og fortælle andre, hvad man har lært, og hvad man ved.*
- *At samarbejde og vise det frem og at TV2 kom.*
- *At andre mennesker kigger på de ting, vi har lavet.*

Gode råd til de voksne

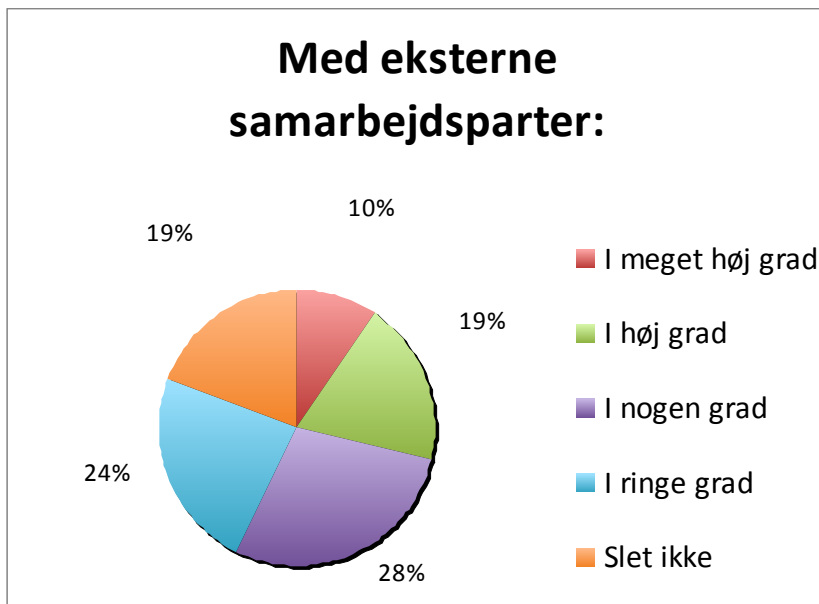
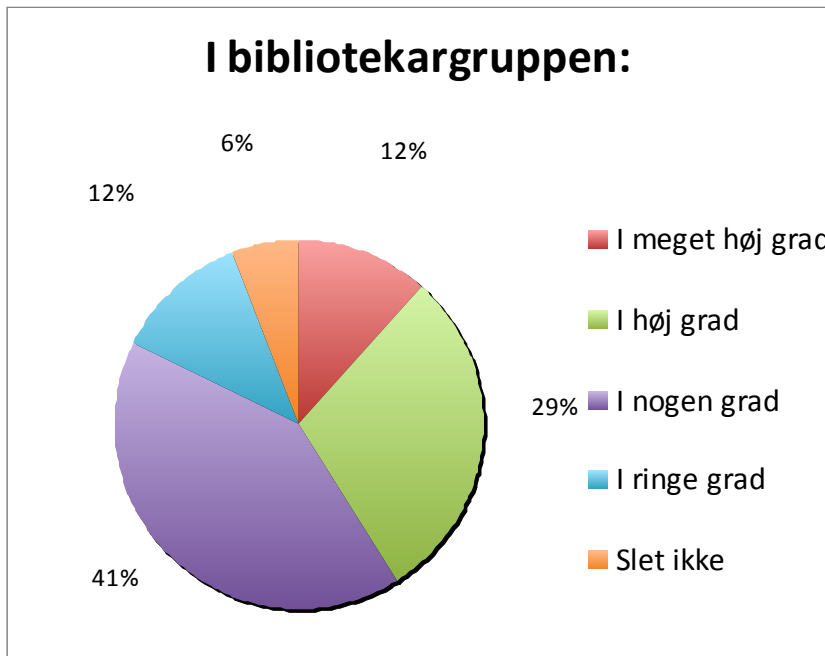
Elevernes positive oplevelser af deres arbejde med projektet "Klog på den Fede Måde" er også afsættet for deres gode råd til de voksne, når de igen skal arbejde med lignende projekter. De ønsker sig at medinddrage samfundet uden for skolen mere i arbejdet med opgaver og projekter i skolen. De ønsker sig også at blive spurgt mere til råds omkring undervisningens organisering.

Eleverne udtrykker sig bl.a. således om det:

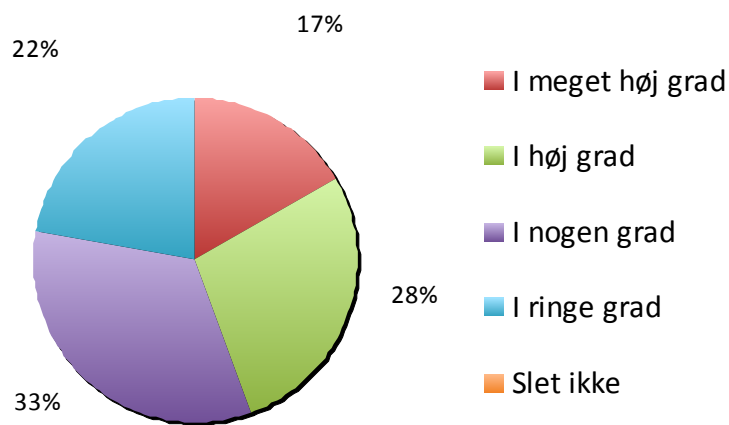
- *At man kan komme ud til nogen steder, der handler om det man laver. Så man kan opleve, hvad det handler om og får et nyt syn på det.*
- *Tænke på at komme ud og lære noget og ikke bare sidde inde i klassen.*
- *At lærerne skulle lade børnene komme mere ud i stedet for at være i klasseværelserne hele tiden.*
- *At man skal komme ud af klassen og ud af skolen og få hjælp af forskellige lærere.*
- *At vi kommer meget ud fra skolens omgivelser og får noget viden fra andre steder. At arbejde med andre, som man ikke kender.*
- *Sørge for, at vi får lov til at være ansvarlige for flere ting og give os udfordringer. Ellers bare gøre det lige så sjovt, som det har været nu.*
- *At man kom ud på en anden skole, og så kunne den skole komme på besøg hos os.*
- *At man skal lære hinanden om de ting, man har fundet ud af. Så er der nok også flere, der vil yde sit bedste, hvis der er en hemmelig præmie, og det er vigtigt.*
- *De samme bibliotekarer hele vejen igennem.*
- *Arbejde mere med min gruppe og længere tid også på biblioteket.*

- Gøre det lidt sjovere hen ad vejen og lave udstilling på skolen.
- Ikke for lang tid med at høre på forklaringer.
- Når voksne forklarer tingene skal de spørge os, om vi har noget at spørge dem om.

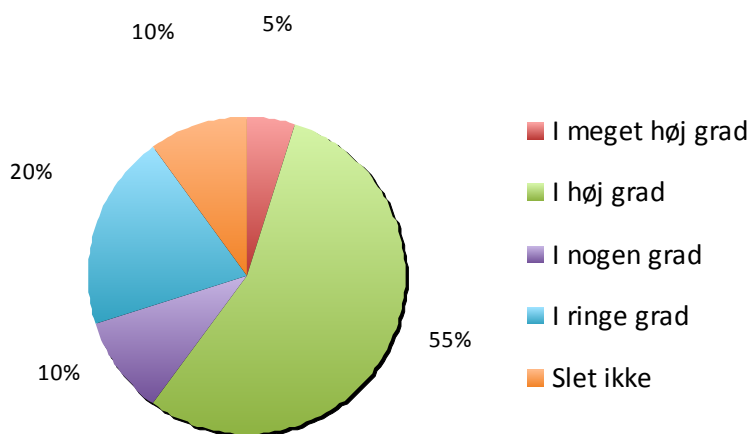
**I hvilken udstrækning har du i projektet drøftet din opfattelse af formelle/ uformelle- læringsrum med andre?**



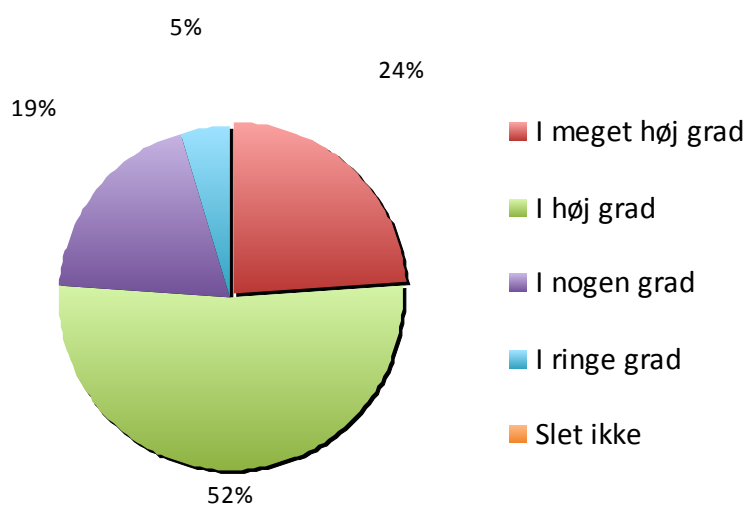
### I lærergruppen:



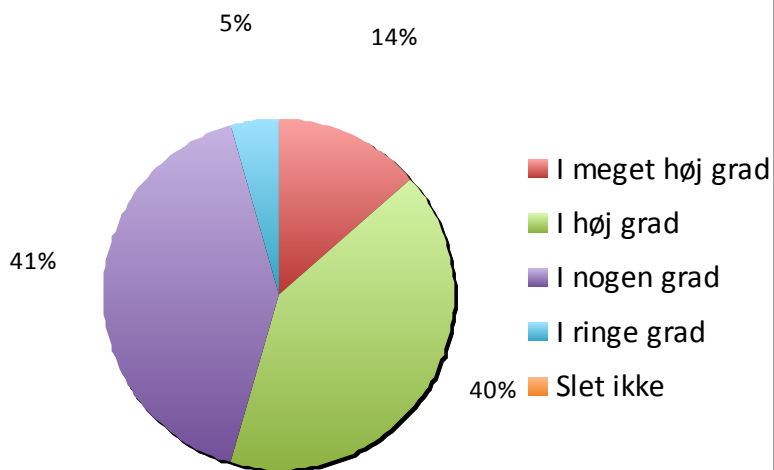
### I det tværkommunale samarbejde:



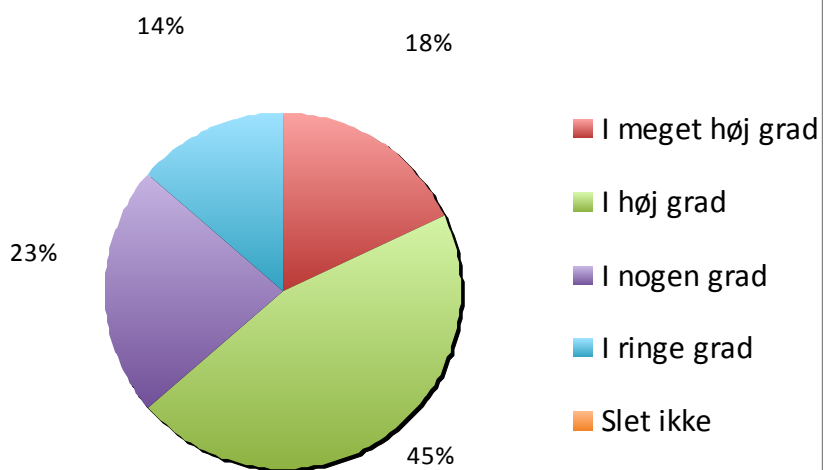
### I projektgruppen:



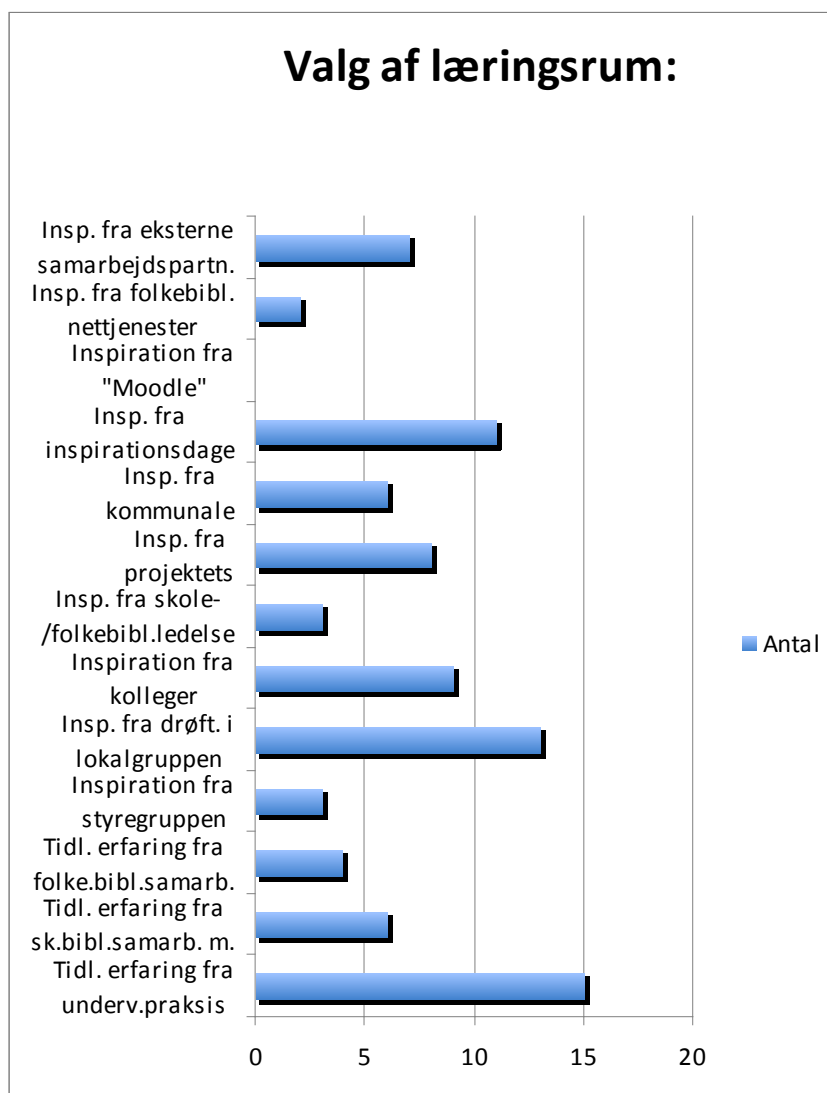
### På inspirationsdage:



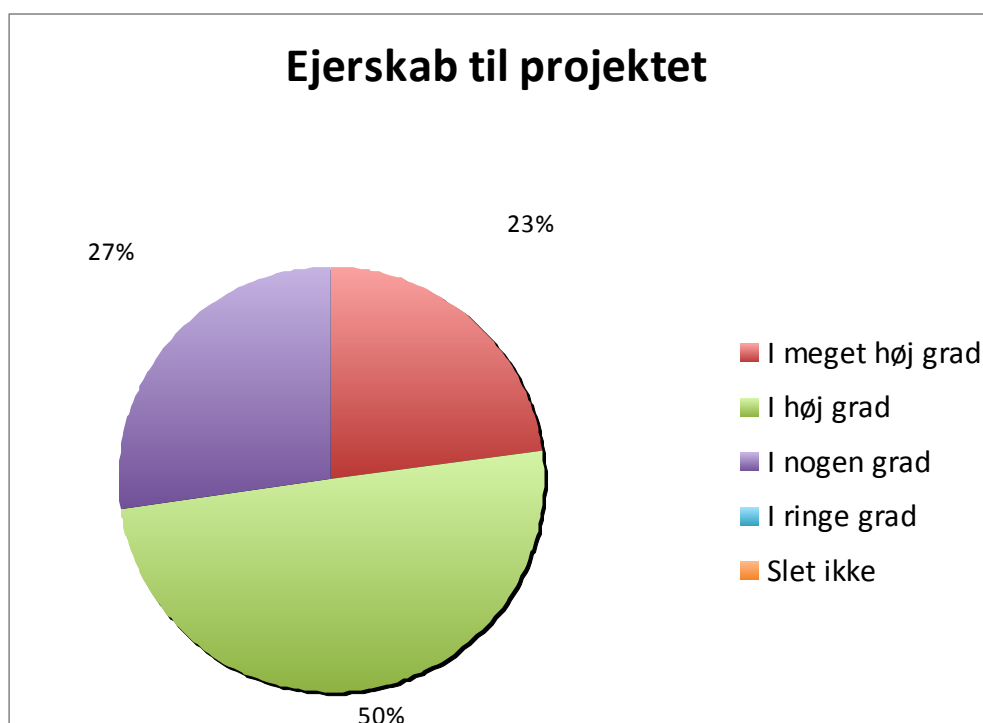
### I lokalgruppen:



## Hvad har afgjort valget af læringsrum i de konkrete projekter?



## I hvilken grad har du i projektføreløbet taget ejerskab til projektet "Klog på den Fede Måde"?



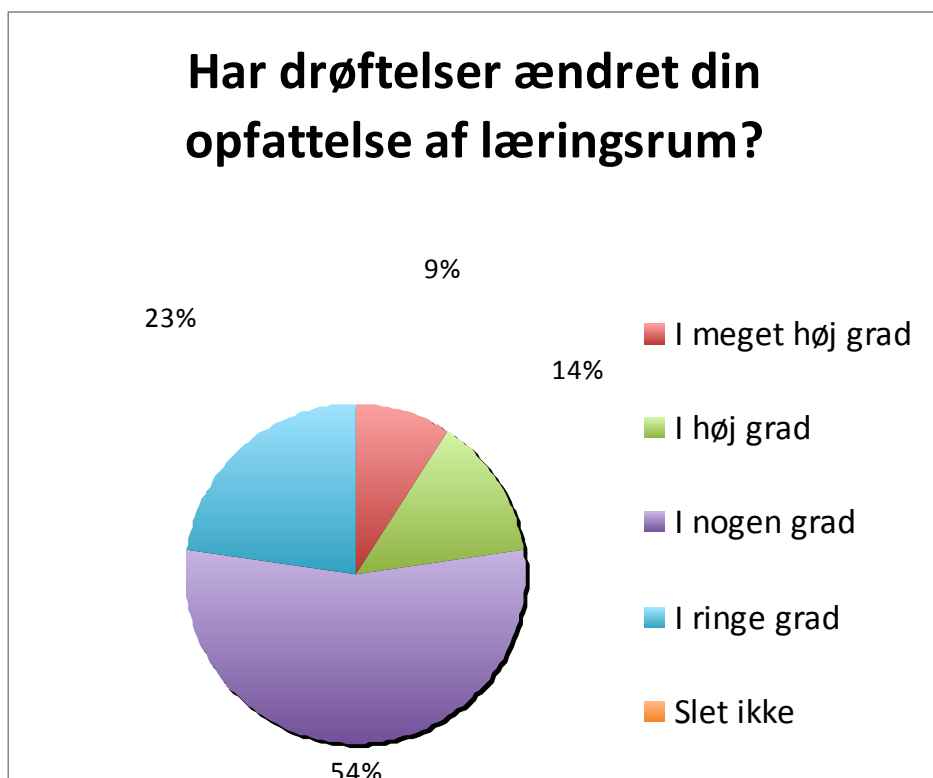
Erfaringer fra rigtig mange projekter har påvist, at der er en sammenhæng mellem deltagernes engagement i projektet og deres ejerskab til det. Projekter med stort ejerskab blandt deltagerne er generelt mere succesrige end projekter, hvor projektdeltagerne ikke har haft ejerskab. Erfaringer viser også, at projekter, der vokser ud af medarbejdernes praksis, de såkaldte bottom up projekter har mulighed for større succes end projekter, der skabes på lederniveau eller fra det politiske niveau. Klog på den Fede Måde er "opfundet" på lederniveau.

Projektdeltagerne er blevet spurgt i hvilken udstrækning, de har taget ejerskab til projektet. Deres formuleringer er således:

- Det har været et spændende projekt med mange muligheder.  
Jeg har været tovholder på projektet.  
(Skolebibliotekar)
- Det har krævet meget tid, der er blevet stillet spørgsmål, jeg ikke umiddelbart har skullet tage stilling til før. Jeg har følt et stort ansvar for, at projektet på skolen skred fremad.  
(Skolebibliotekar)
- Det har været et meget spændende og lærerigt projekt  
(Lærer)
- Der har været mange forhindringer, som har gjort forløbet mere kompliceret. Det har fra skolens side ikke været planlagt ordentlig, og der er gået for lang tid med at få koblet en ny bibliotekar på projektet. Vi fik ikke klare retningslinjer om situationen. Projektets ide synes jeg er god, og det er taget med i dette års planlægning, blot i et lidt mindre omfang.  
(Lærer)
- VI ER PROJEKTET! Det har været en god proces at gennemgå også som lærer. Vi har udviklet os sammen med børnene, og sammen har vi skabt vores måde at blive kloge på den fede måde.  
(Lærer)
- Alle involverede parter har vist stort engagement og energi.  
(Konsulent)
- Jeg har som skoleleder deltaget alt det jeg kunne af interesse, og fordi skoleledelsens støtte og opmærksomhed er en forudsætning for at det bærer.  
(Skoleleder)
- Det er et godt projekt, og fordi jeg synes det er rigtig dejligt at få mulighed for at afprøve ting i praksis.  
(Skolebibliotekar)
- Det så spændende ud fra starten, men jeg havde ikke forestillet mig, at det ville blive mere og mere spændende. De gode resultater ved første projekt har udviklet en positiv spiral.  
(Skolebibliotekar)
- Hvis du ikke engagerer dig er det for træls.  
(Lærer)
- Ved at komme med ideer, ved at søge nye samarbejdspartnere, ved at fastholde projektet – også når eleverne var ved at være "mætte".  
(Lærer)
- Jeg har selv foreslået dette projekt oprindeligt. Jeg har meget lyst til at se projektet udfolde sig så bredt og nytænkende som muligt i de retninger, jeg har for øje. Samarbejdet er meget mere inspirerende, end jeg havde forestillet mig inden opstart. Det er rart at se børnene udvikle sig i forløbene.  
(Bibliotekar)

- Der har været alt for meget snak!  
Det er arbejdet med eleverne, jeg har haft fokus på.  
(Lærer)
- Fordi jeg mener, at man skal forsøge at få det bedste ud af projekter, og det kræver ejerskab at engagere sig.  
(Bibliotekar)
- Jeg er tovholder, og det er et spændende projekt med mulighed for at prøve at udvikle undervisning sammen med andre.  
(Konsulent)
- Det har interesseret mig. Det er spændende og inspirerende at slippe tøjlerne og bevæge sig ud på usikker grund og skabe nye samarbejdspartnere.  
Endvidere har det været motiverende at responsen fra børnene har været overvejende positiv.  
(Bibliotekar)
- Jeg har mistet gejsten langsomt undervejs – var meget opsat fra starten, men har oplevet processen som meget langsom, topstyret og bureaukratisk.  
Der var for meget snak og for lidt praktik.  
(Lærer)
- Spændende at hente inspiration til egen undervisning og personlig udvikling.  
(Lærer)
- Da projektet har været relevant for mit daglige virke som lærer.  
(Lærer)
- Jeg er med som lærer, og synes emnet er utrolig spændende. Men jeg har også følt, at det tværfaglige har været svært at få til at fungere  
(Lærer og skolebibliotekar)

**I hvilken grad har drøftelser i projektperioden med personer fra undervisning/skolebibliotek/folkebibliotek om uformelle læringsrum ændret din opfattelse af disse læringsrum og mulighederne for læring i dem?**

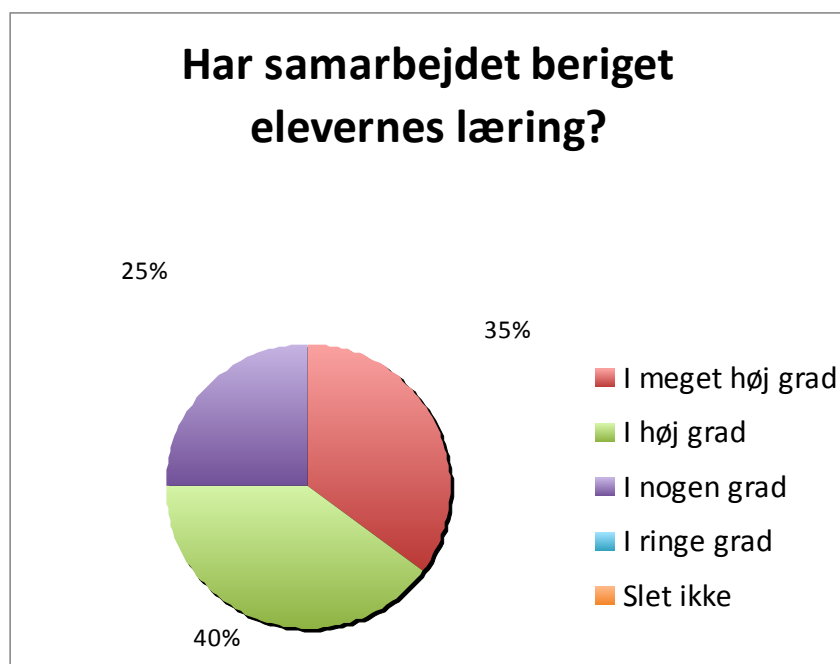


I Projektet har der omkring hvert af de 6 delprojekter på skolerne været drøftelser i både projektgruppen og i lokalgruppen (alle deltagere fra de to skoler samt de kommunale tovholdere). Der har i projektperioden været afholdt mange planlægningsmøder samt dagsmøder for alle projektdeltagere i de tre kommuner. Projektdeltagerne er derfor spurgt, i hvilken udstrækning disse drøftelser har ændret den enkeltes opfattelse af uformelle læringsrum. Projektdeltagernes svar lyder således:

- Ændringerne består overvejende i, at mulighederne bliver flere, når man er flere om at samarbejde og bidrage med input!  
(Skolebibliotekar)
- Har set mulighederne i stedet for begrænsningerne.  
(Skolebibliotekar)
- Der er ingen store ændringer, da jeg i forvejen forsøgte/forsøger at arbejde med det uformelle læringsrum. Det kan dog i det daglige være svært at inddrage det uformelle læringsrum, hvilket skyldes tid, økonomi og manglende interessere fra nærområdet.  
(Lærer)
- Har fået præciseret hvad et læringsrum er. Er mere bevidst om det i det daglige, at vi skal udfordre dem på den front også. Har da eleverne gik i 4. klasse (nu 5. klasse) udforsket emnet uden at sætte en egentlig beskrivelse på.  
(Vi havde undervisning i skoven en dag om ugen et helt år).  
(Lærer)
- Drøftelserne og refleksionerne har i høj grad vist, at arbejdsformen og organisationen har givet de involverede parter engagement og medejerskab.  
(Konsulent)
- Min opfattelse er ikke så meget blevet ændret. Jeg synes allermest, projektet har bekræftet mine forestillinger om, at frisættelsen i de uformelle læringsrum er en nødvendighed, hvis vi skal lykkes med at skabe videnssamfundets skole,  
(Skoleleder)
- Det er nok mest de mange muligheder, der er for samarbejde med folkebiblioteket, som gør indtryk på mig.  
(Skolebibliotekar)
- Noget med at inddrage eksterne personer i planlægningen – ikke bare besøge steder til en rundvisning – disse mennesker har noget at byde på, som man ikke selv har set.  
(Skolebibliotekar)
- Vigtigheden af autencitet, der styrker det uformelle undervisningsrum og giver ejerskab.  
(Lærer)
- Det har været givtigt at diskutere med bibliotekaren om de muligheder, der er i et samarbejde mellem skole og folkebibliotek. Hun har haft nye vinkler og andre personer i sin kreds, som kunne indgå i arbejdet.  
(Lærer)
- Min opfattelse var i forvejen meget bred, men er blevet meget bekræftet. Vi har været ude i felten, haft meget kontakt med eksterne samarbejdspartnere, der har bidraget med deres tanker og ideer. Alle har været utrolig positive og tændt på at hjælpe på alle måder. Det giver lyst til at dyrke det felt virkelig meget fremover, fint bidrag til det traditionelle og til "Klog på den Fede Måde" for børnene. De burde meget mere ud af skolen og i kontakt med voksne i funktion – en fast "ude i virkeligheden" uge om måneden eller en dag om ugen burde være en selvfølge, hvis det planlægges så det er børnene der skal ud og udforske og ikke bare ud og have foredrag. Der er en væsentlig forskel.  
(Bibliotekar)

- Jeg er med som lærer, og synes emnet er utrolig spændende, men har også følt at det tværfaglige har været svært at få til at fungere.  
(Lærer og Skolebibliotekar)
- Jeg tror at vi i folkebibliotekssektoren er bevidste om, at der på alle mulige måder kan foregå uformel læring, så det har ikke ændret min opfattelse videre.  
(Bibliotekar)
- Jeg har fået øjnene op for muligheder for læring på andre måder end via formel undervisning.  
(Konsulent)
- At turde slippe kontrol i undervisningssituationer.  
(Lærer)
- Fordi jeg mener, at man skal forsøge at få det bedste ud af projekter, og det kræver ejerskab at engagere sig.  
(Bibliotekar)
- Jeg har ikke ændret opfattelse synderligt.  
(Lærer)
- Der blev skabt et læringsrum i cyberspace, og eleverne var glade for at kunne blogge med hinanden om deres skabende kunst med genbrug.  
(Lærer)
- Jeg er blevet mere opmærksom på dette, primært fordi vi har haft mere tid til refleksion.  
(Lærer)
- Jeg synes ikke, der er sket så meget nyt og fantastisk . Det er lidt ligesom ny vin på gamle flasker; vi ved det godt, gør det for lidt måske, men alt i alt så er det prøvet før.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

**I projektet har du samarbejdet med skolen/skolebiblioteket/folkebiblioteket om et eller flere konkrete projekter. I hvilken grad har du fundet dette samarbejde frugtbart og berigende for børnenes læring?**

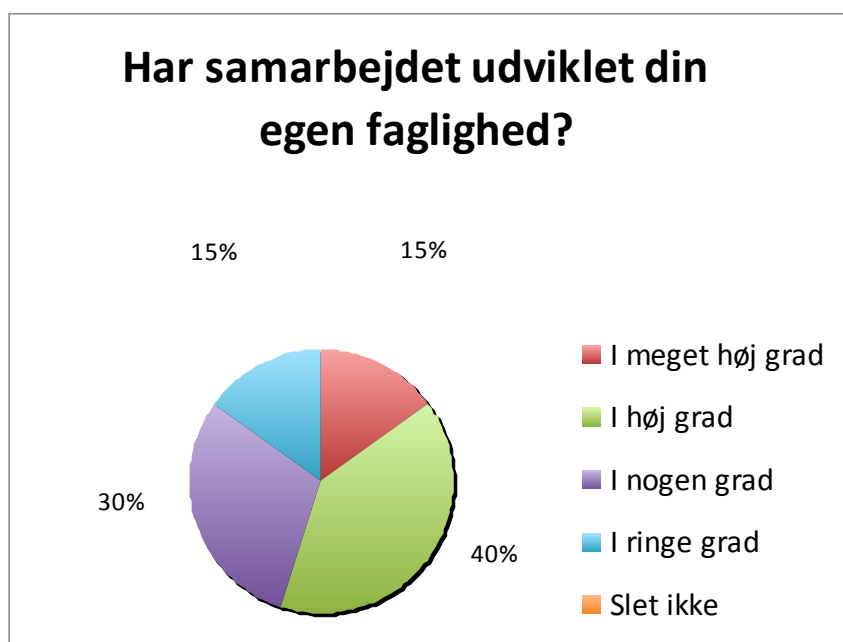


Det har været en projektantagelse, at samarbejdet mellem folkebibliotek, skolebibliotek og lærere ville være berigende for børnenes læring. Projektdeltagerne er derfor blevet bedt om at kommentere på, i hvilken grad dette har været en projekterfaring. Projektdeltagernes kommentarer følger her:

- Disse tegn viser det:
  - Glade og ivrige elever
  - Positiv respons fra forældre
  - Tilkendegivelser fra samarbejdspartnere (gymnasium), at det var en særdeles dygtig elevgruppe.  
(Skolebibliotekar)
- Børnene har udvist engagement og arbejdsiver. Det afsluttende animationsprojekt er et flot produkt af deres oparbejdede viden gennem længere tid.  
(Skolebibliotekar)
- Eleverne føler, de ejer biblioteket, og de har lært nye søgeprincipper.  
(Lærer)
- I den undervisning der foregik, har det kun været lærerne, der har planlagt og udført undervisningen. Folkebibliotekarerne har kun været repræsenteret ved besøg forskellige steder, eller når der har været gæstelærer på skolen. Altså fremmøde ved "toppene" og ikke deltagelse i det øvrige undervisningsarbejde. Men eleverne har været glade for det valgte forløb og stolte over det, de har lavet.  
(Lærer)
- Eleverne opsøger mere biblioteket i fritiden og vil meget gerne benytte det som et arbejdsrum i skoletiden. Det er blevet fedt at komme på biblioteket, og børnene har fået øjnene op for, at der er nogle eksperter, de kan spørge. De ser folkebibliotekaren som DERES voksne på biblioteket.  
(Lærer)  
Det helt konkrete overlader jeg til dem, der er tættest på børnene, men billeder, evalueringer og alt viser, at samværet med engagerede fagpersoner har været/er berigende, udviklende og befordrende for læringslyst.  
(Skoleleder)
- Børnene taler om forløbene efterfølgende – de bruger det de lærte – ved de kan noget på egen hånd.  
(Skolebibliotekar)
- Lyset i elevernes øjne.  
At elever kan ignorere klokken.  
(Lærer)
- Elevernes lyst til at bruge biblioteket. Deres måde at henvende sig til bibliotekaren på. En god øjenåbner for eleverne at se nye muligheder for læring.  
(Lærer)
- Flere børn har sagt, at de synes, det er rart at biblioteket er med, så de hele tiden kan bruge bibliotekaren til at spørge om, hvordan de bedst finder forskellige oplysninger. De har også reageret positivt på bibliotekar – lærersamarbejdet. Lærerne har hele tiden sagt "spørg bibliotekaren", så de har vænnet sig til at bruge os. Det tror jeg vil hænge på børnene fremover. Biblioteket er for børnene andet end at få en bog, vi er dem, der ved hvordan viden opsøges, direkte kontakter, nettet og bøger. Den virkelighed er tit svær at formidle i udlånet. Som "Spørg Olivia - på pletten".  
(Bibliotekar)

- Engagementet børnene imellem  
Engagementet i undervisningen og i de forskellige besøg, vi har været på.  
(Lærer)
- Jeg har ikke deltaget direkte i projekterne, da jeg er tovholder, men jeg har erfaret:
  - At der er kommet spændende og anderledes undervisning ud af samarbejdet.
  - Engagerede elever  
(Konsulent)
- Børnene har haft mere voksenopmærksomhed og fået hurtigere hjælp, når der var behov. De er blevet fortrolige med andre voksne end lærerne og dermed haft flere kilder til indhentning af viden. Dette har været medvirkende til at fastholde deres interesse.  
(Bibliotekar)
- Det har været gode projekter. Biblioteksfolkene har været gode, men ikke fordi de kom fra biblioteket. Projektet kunne være gennemført med lærere alene. Det fælles tredje har jeg ikke fået øje på.  
(Lærer)
- Motivation, glæde, stolthed.  
(Lærer)
- Vi har brugt meget tid på at forventningsafklare og "finde" hinanden.  
(Lærer)
- Børnene synes, det er spændende og sjovt at komme, arbejde og være nye steder. De er overvejende ivrige og positive, men udbyttet bliver mange gange overfladisk og tager alt for lang tid i forhold til det, de kan formidle videre.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

**I projektet har du samarbejdet med skolen/skolebiblioteket/folkebiblioteket om et eller flere konkrete projekter. I hvilken grad har du fundet dette samarbejde frugtbart og berigende for udvikling af din egen faglighed?**



Det har været et projektmål, at samarbejdet mellem de tre professionsgruppers medarbejdere i mødet med en anden profession ville kunne berige egen faglighed. I spørgeskemaundersøgelsen er der svaret på, i hvilken grad dette har været oplevet som tilfældet. Kommentarerne fra projektdeltagerne ser således ud:

- Inspiration fra folkebiblioteket.  
(Skolebibliotekar)
- Det har været inspirerende at sidde med andre faggrupper. Det har også givet nogle muligheder for at lave nogle andre ting, som ellers ville have været begrænset på grund af økonomi eller tid.  
(Skolebibliotekar)
- Bibliotekaren havde mange gode forbindelser til lokale samarbejdspartnere.  
(Lærer)
- I forvejen er det gode kollegaer jeg har, så projektet alene har ikke været med til at udvikle min egen faglighed. Den udvikling der har været, ville jeg under alle omstændigheder have haft mulighed for.  
(Lærer)
- Der har åbnet sig nye muligheder. Jeg er mere kritisk, hvad angår valg af materialer. Jeg er blevet bedre til at modtage input udefra.  
(Lærer)
- Det giver stor interesse og energi, at samtlige parter byder ind med deres faglighed. Derved løftes ens egen faglighed ligeså.  
(Konsulent)
- Jeg er nok blevet lidt bedre til at slippe kontrollen. Desuden har jeg fået nogle samarbejdspartnere, jeg vil blive ved med at bruge til udvikling af skolebiblioteket.  
(Skolebibliotekar)
- Det er sjældent, jeg har så lang tid til forberedelse. Har aldrig før oplevet at blækket på evalueringen ikke nåede at blive tørt, inden vi var i gang med næste forløb.  
(Lærer)
- Har nok hele tiden vidst, at der var muligheder i et samarbejde med folkebiblioteket, men dette samarbejde var et godt spark videre.  
(Lærer)
- Det er meget givende at være med på stedet i læringsøjeblikket og dér bidrage med inspiration og viden om, hvordan børnene kommer videre. Det opleves meget mere centralt at 'give hjælp på det rette tidspunkt', så børnene virkelig husker og straks bruger det, de erfarer. Noget andet end "en klasse i en time, hvor vi fortæller alt om søgning og søgebaser for børn, der er værd at vide", og hvor børnene kun kan huske lidt bagefter.  
Min egen faglighed er udviklet ved, at vi har opsøgt viden på helt andre måder, end jeg før har gjort. Fundet beskrivelser af motordele og deres funktion ud fra "2 bogstaver og 4 tal på en maskindel" og mailkontakt med et tysk medicinfirma ud fra lignende oplysninger. Søgt eksperthjælp ad helt nye veje. Svært at fortælle om kort, men nye døre er åbnet.  
(Bibliotekar)
- Der er stillet mange spørgsmål til min faglighed, også kritiske spørgsmål. Dette har bevirket, at jeg i højere grad skulle formulere min berettigelse som bibliotekar i dette projekt, hvilket har været medvirkende til at jeg har snakket og diskuteret med kollegaer vedrørende vores faglighed.  
(Bibliotekar)
- Jeg kan se muligheder for ressourcer, som skolen kan trække på. Jeg kan se kvaliteter i andre fagligheder end lærerfaglighed.  
(Konsulent)

- Det har været gode projekter. Biblioteksfolkene har været gode, men ikke fordi de kom fra biblioteket. Projektet kunne være gennemført med lærere alene – det fælles tredje har jeg ikke fået øje på.  
(Lærer)
- Det er altid godt at mødes med andre og drøfte undervisning. Det kan være med til at udvikle og få en til at se kritisk på egen virksomhed. Personlig glæde og lyst til at praktisere undervisning er særdeles vigtig.  
(Lærer)
- Det rykker for lidt, der snakkes meget, men egentlige nyheder og lærerige ting har der været for lidt af.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

**I hvilken grad har børnenes arbejde i uformelle læringsrum styrket deres glæde ved læring indenfor det naturvidenskabelige fagområde? Beskriv kort de tegn, der viser dette.**



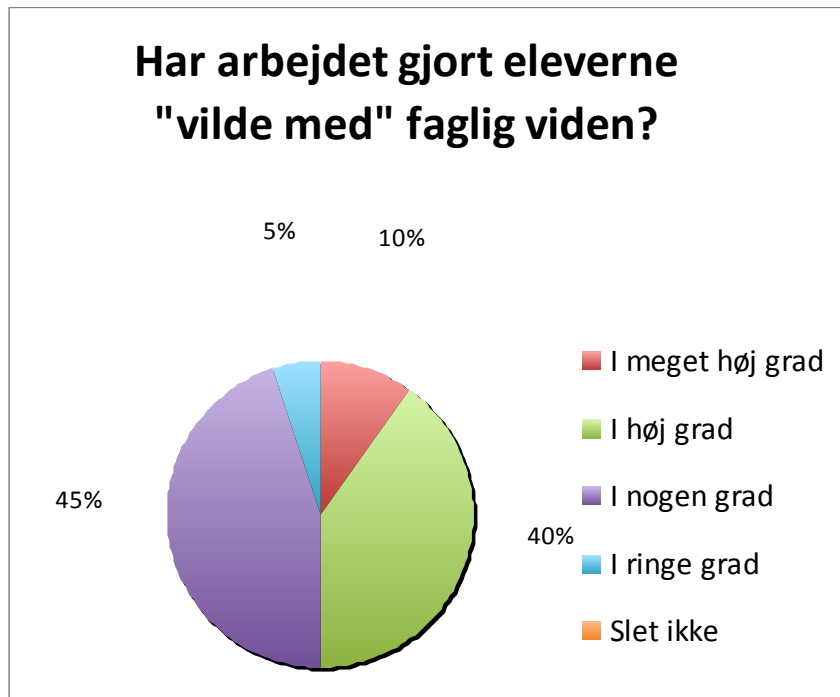
Det samlede projekts hovedområde var det naturfaglige område i skolernes fagkreds. Der var en forventning om, at projektet ville styrke børnenes glæde ved netop dette område, når de arbejdede i uformelle læringsrum. I evalueringen er der spurgt til i hvilken grad dette er oplevet som værende lykkedes. Projektdelegerne har beskrevet de tegn, der viser det. Deres svar er følgende:

- Tilkendegivelser fra børnene at de glæder sig til tirsdag (projektdag).  
Opfordringer til at genoptage KFM-projektet osv.  
(Skolebibliotekar)
- Nogle "svage" børn har fået mulighed for at "blomstre", da de har kunnet bruge nogle af deres andre kompetencer inden for det naturfaglige område.  
(Skolebibliotekar)
- Mere åbne.  
Nysgerrige.  
Undersøgende.  
Satte spørgsmålstegn.  
Havde lyst til at gentage eksperimenter.  
Lavede egne konklusioner og hypoteser.  
(Lærer)

- De er generelt meget glade for naturfag, så det er en luksus at undervise dem i n/t.  
(Lærer)
- De spørger, hvornår vi skal arbejde med vores projekter igen. Der er ingen sure miner, når læreren siger, at vi skal i gang. Mange af eleverne har haft en aha oplevelse og finder det særdeles spændende selv at afdække ting/områder indenfor det naturvidenskabelige. Det er spændende, at man kan lave forsøg, og at tingene kan bevises og er faktabaserede.  
(Lærer)
- Svarene ligger hos lærere og elever. Dog er jeg overbevist om, at det er tilfældet.  
(Skoleleder)
- De er blevet bedre til at stille "irriterende" spørgsmål – altså ser selv læringspotentiale i de ting, steder, personer, de møder. Nysgerrigheden har fået en fremtrædende plads i klassen.  
(Skolebibliotekar)
- De har fået øjnene op for, at der findes eksperter indenfor alle felter, og at det er fedt at der findes "nørder".  
Deres horisont er blevet udvidet på den måde, at de har fået en fornemmelse af, at ting hænger sammen, og der er netværk og kæder.  
(Lærer)
- Jeg tror ikke de oplever, at det er så naturvidenskabeligt. De er mere rettet af hvilke lærere, der har medvirket i projektet.  
(Lærer)
- Jeg tror børnenes langsigtede viden vil stamme fra denne slags oplevelser. Erindring kommer generelt af noget, man "selv har haft i hænderne" Det giver glæde og oplevelser til sanserne. Det vil sige viden, og det der er vigtigere: Engagement og interesse på et dybere plan. Børnene får erfaring om deres egne talenter og lyst, de kommer i kontakt med deres egne ressourcer.  
Fra en fremlæggelse: "Vi fik udleveret et vacumpakket rått griseben ude på gården" (Barnets fortælletrang var aktiveret, og der kom en fantastisk indlevet forklaring) – "ikke blot: vi har haft om landbrug".  
(Bibliotekar)
- Engagementet i projekterne og deres gå på mod.  
(Bibliotekar)
- Det blev nok ikke så meget det fagfaglige i det naturvidenskabelige fagområde, som blev fokus i vores kommunes projekter.  
Eleverne var meget optaget af undervisning i og brug af ny teknologi som GPS, Blog og Wix.  
(Konsulent)
- De har arbejdet seriøst og tilkendegivet interesse og forundring. Det er tydeligt, at de nyder at bevæge sig udenfor normale rammer og arbejde konkret med ting, som umiddelbart relaterer sig til den omgivende virkelighed. Og så har de fået mulighed for at bruge sig selv på en anden måde, end de normalt gør i undervisningssituationer.  
(Bibliotekar)
- Børnene har været begejstrede for den nye teknik de fik mulighed for at anvende. Eksempelvis GPS, Smartcodes og mobiltelefoner.  
(Lærer)
- Lyst og glæde.  
(Lærer)

- Børnene har ikke deltaget i så stor en grad, som jeg havde håbet. Børnene har udtrykt deres glæde og positivitet overfor læring i andre sammenhænge.  
(Lærer)
- De er ivrige, glade og fantasifulde, når de følger deres egne mål og veje. De vil gerne lave mere af samme skuffe og være andre steder end i det almindelige klasselokale.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

### I hvilken grad har børnenes arbejde i uformelle læringsrum efter din mening styrket deres faglige læring og gjort dem "Vilde med viden"?



Et meget væsentligt mål i projektet Klog på den fede måde har været, at børnene i deres arbejde i de uformelle læringsrum, de blev præsenteret for af samarbejdende lærere, skolebibliotekarer og bibliotekarer skulle blive vilde med viden. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at det i overvejende grad er sket. Projektdeltagerne har i spørgeskemaundersøgelsen kommenteret dette således:

- Børnene har udvist engagement og arbejdsiver. Det afsluttende animationsprojekt, er et flot produkt af deres oparbejdede viden gennem længere tid.  
(Skolebibliotekar)
- Mere åbne.  
Nysgerrige.  
Undersøgende.  
Satte spørgsmålstegn.  
Havde lyst til at gentage eksperimenter.  
Lavede egne konklusioner og hypoteser.  
(Lærer)
- De gør gerne noget ekstra for at lære mere.  
(Lærer)
- Børnene er meget mere positive, inden vi skal starte på et nyt projekt. De har fået en forståelse for, at de selv i meget høj grad er med til at forme det og er en meget stor del af udfaldet og processen.  
(Lærer)

- Samtaler mellem elever fylder mere – de argumenterer og diskuterer mere – har fundet ud af, at det er en måde at lære på.  
(Skolebibliotekar)
- Jeg tror, at nogle af børnene har sandet, at jeg kan ikke vide alt, men jeg kan finde ud af meget.  
(Lærer)
- Mange af eleverne er blevet meget opsøgende og "tør" bruge personer uden umiddelbar tilknytning til skolen.  
(Lærer)
- Denne indfaldsvinkel har været meget tydelig i hele forløbet. Børnene der havde været på motorvejsbrobyggeriet havde også meget levende beretninger fra deres selvoplevede erfaringer. Forældrene fik også nogle øjenåbnere, da børnenes viden var unik og attraktiv.  
Forældre holder af at opleve, at deres børn er vilde med det, de laver. Jeg kunne godt forestille mig et øget forældresamarbejde, hvor deres arbejdspladser kunne bidrage med lignende "Klog på den Fede Måde" temaer.  
(Bibliotekar)
- Via deres engagement kan man se, at de har lyst til mere viden. At fortsætte og udvide deres viden i projekterne.  
(Bibliotekar)
- De kan bedre se relevansen af den læring, der foregår. De bogligt svage elever kommer mere på banen.  
(Bibliotekar)
- Det er svært at sige, om de er blevet styrket i deres faglige læring, måle det kan vi slet ikke, – men de angriber problemstillinger og bliver mere aktive.  
(Lærer)
- Arbejdsiver i vores projekter.  
(Lærer)
- De har ikke kunnet formidle ret megen viden videre; synes arbejdsformen er fin og "måske uforpligtigende".  
(Lærer og Skolebibliotekar)

**I hvilken grad har dit samarbejde med skolen/skolebiblioteket/folkebiblioteket og eksterne samarbejdsparter givet dig forståelse af din egen professions muligheder for sammen med andre at øge børns læring?**

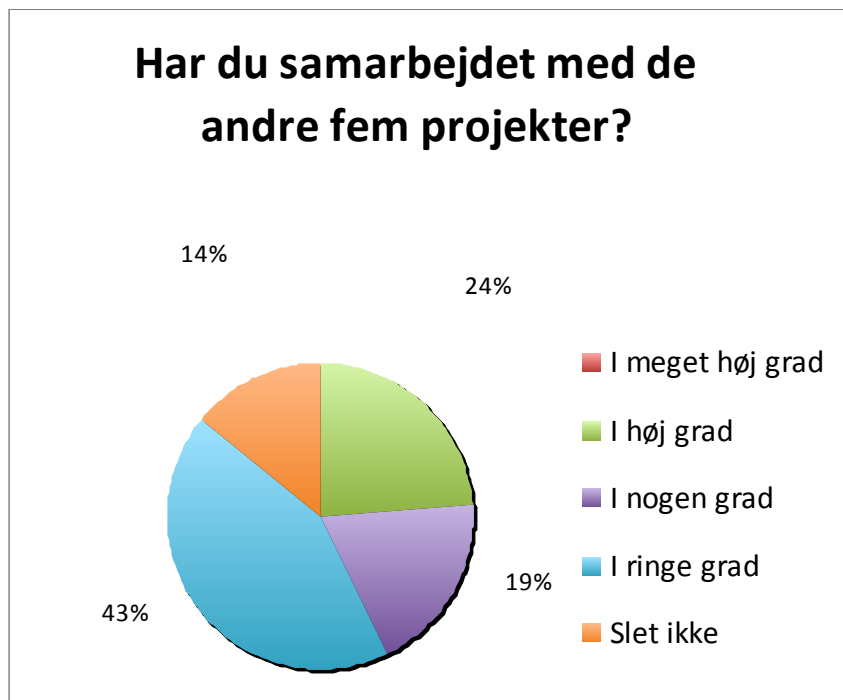


Indsigt i professionsforståelse og denne set i sammenhæng med børns læring har været et tema i projektet Klog på den fede måde. Der er således også spurgt ind til, om samarbejdet i projektet har givet en sådan forståelse. Projektdeltagerne svarer således:

- Vores samarbejde med Animationsskolen var en stor succes og en rigtig god afslutning på projektet. Det var meget inspirerende for alle involverede.  
(Skolebibliotekar)
- Det kan være svært at komme hen til de gode samarbejdspartnere- rent økonomisk.  
Nogle samarbejdspartnere var absolut ikke pædagogisk anlagt.  
(Lærer)
- Der, hvor der kan skabes et godt samarbejde imellem forskellige partnere, vil der kunne opstå gode muligheder for at øge børns læring i det uformelle læringsrum.  
(Lærer)
- Det har været en lige så sjov, svær og lærerig proces for mig som lærer at arbejde på denne måde. Vi har de professionelle imellem holdt hinanden op på, at det skulle være uformelle læringsrum, da man godt kan have en tendens til at falde tilbage i gamle vaner. Det har også givet mig en forståelse for, hvor hårdt det egentlig er at arbejde på denne måde, da man selv kommer på overarbejde, i hvert fald på den måde, vi har gjort det.  
(Lærer)
- Jeg ser rigtig mange muligheder i samarbejde med andre – samtidig med at jeg er tryk ved, at min egen rolle også er vigtig. Jeg får meget og kan bidrage meget.  
(Skolebibliotekar)
- Der er et meget stort potentiale, hvis man får "gæsteunderviseren" kørt i stilling på den rigtige måde.  
(Lærer)
- Det var jeg ikke i tvivl om inden projektets start, men jeg er i høj grad blevet tilskyndet til at fortsætte efter at have oplevet de eksterne samarbejdspartners interesse for at medvirke.  
(Lærer)
- Jeg har selv fået øjenåbninger: Fundet viden ad nye veje, været konsulent for børn, ikke bare skulle svare på spørgsmål, det er en væsentlig anden rolle. Børnene skulle jo lære selv at kunne arbejde videre. Éns profession bliver klarere defineret, når den bliver stillet i forskellige relationer. Spørg Olivia netjtjenesten er lidt det samme; et udvidet biblioteksbegreb, men der har jeg kun mail /chatkontakt med et barn i nogle minutter.  
Når man er med børn i læringsøjeblikket, er det reelt muligt at øge børns læring.  
(Bibliotekar)
- Sammen kan vi nå børnene meget bedre, end hvis vi hver især stykker noget sammen.  
(Bibliotekar)
- Jeg ser, at samarbejdet og andres faglighed har tilført noget til undervisningen.  
(Konsulent)
- Det har været tydeligt, at den faglige tilgang til børn og børns læring har været forskellig. Lærerne er underlagt strammere rammer end folkebibliotekarerne. Med vores forskellige baggrunde og erfaringer kan vi supplere og lære af hinanden til gavn for børnene.  
(Bibliotekar)

- Kunne stadig bedre se fordelene i at arbejde sammen med de andre skoler end biblioteket.  
(Lærer)

### I hvilken grad har du i de konkrete projekter samarbejdet med kolleger på de øvrige 5 skoler og folkebibliotekerne i alle tre kommuner og hvordan?

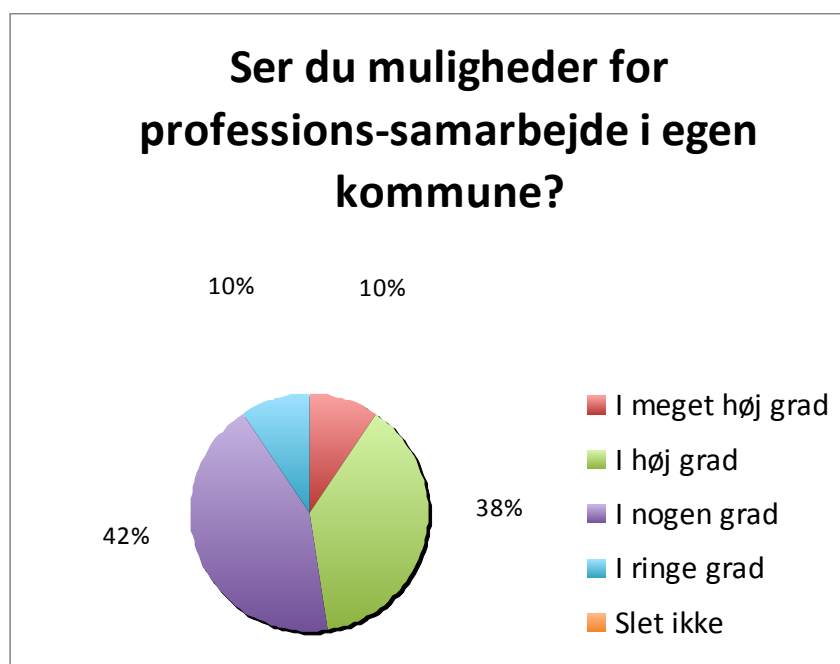


Projektet har haft et tværkommunalt sigte. Det har været et mål at få samarbejdet mellem projekterne i de tre kommuner til at brede sig ud, så der kunne ske videndeling tværkommunalt. Spørgeskemaundersøgelsen spurgte ind til dette og projektdeltagernes svar var således:

- Der har været erfaringsudveksling på tovholderplan, men ikke noget egentligt samarbejde om de konkrete projekter.  
(Skolebibliotekar)
- Jeg har følt samarbejdet i lokalgruppen mest nærværende.  
(Skolebibliotekar)
- Der er ikke været et samarbejde omkring de enkelte projekter, men i kommunen har der været drøftet erfaringer med projekterne. Det har også været givtigt.  
(Lærer)
- Vi har haft forskellige projekter, og den anden skole i vores lokalgruppe havde mange startvanskeligheder på grund af udskiftning i projektdeltagere. Det eneste fælles vi har haft er inspirationsdagene og deltagelse af en enkelt dag i kulturhvervforløbet.  
(Lærer)
- I planlægnings- og refleksionsdrøftelser.  
(Konsulent)
- Jeg har ikke været aktiv i de konkrete projekter.  
(Skoleleder)
- Der har været meget stort samarbejde i egen kommune, derudover er samarbejdet med de øvrige kommuner begrænset til videndelsdagene/ inspirationsdagene, som bestemt også har været givende.  
(Bibliotekar)

- Samarbejde med skolen fra min egen kommune.  
(Skolebibliotekar)
- Samarbejdet kommer formodentligt kun til at foregå i kommunal regi – det er bundet meget op på kendskab til hinanden, og det blev i høj grad styrket i forbindelse med Kultuhverv.  
(Lærer)
- Kommunens to skoleklasser har fremlagt deres output for hinanden. Det har været spændende og godt. Vi har holdt fælles evalueringsskøder og planlægning i starten, så vi har kunnet berige hinandens projekter løbende. Det har været fint og har givet nytænkning.  
Vi har ikke samarbejdet direkte med de andre 2 kommuner. Vi har holdt fælles tovholdermøder og inspirationsdage, hvor vi har hørt om hinandens erfaringer og har kunnet høste erfaringer på den måde.  
(Bibliotekar)
- Kun med skole og bibliotek i min egen kommune.  
(Lærer)
- Som tovholder har vi da har haft møder og snakket sammen, men jeg synes at vi hver især har koncentreret os om vores eget. Til gengæld har vi brugt at samarbejde mellem de to skoler i kommunen.  
(Bibliotekar)
- Der har været konkret samarbejde i projekterne mellem de to skoler i kommunen.  
(Konsulent)
- Der har ikke været samarbejde på tværs af kommunerne, men samarbejdet de 2 skoler + folkebibliotek imellem i egen kommune har været højt.  
(Bibliotekar)
- Samarbejdet har mest været mellem folkebibliotek og vores egen skole.  
(Lærer)
- Vi har kun samarbejdet inden for kommunens to deltagende skoler.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

**I hvilken grad ser du muligheder i at samarbejde i din kommune om undervisning i naturvidenskabelige emner mellem skoler og folkebiblioteker?**



Klog på den fede måde er tænkt som en mulig udviklingsmodel, hvor skoler/ skolebiblioteker og folkebiblioteker gennem samarbejde kan medvirke til en øgning af børnenes glæde ved læring inden for det naturvidenskabelige område. Projektdeltagerne har i spørgeskemaform skullet forholde sig til dette tema. Her er deres svar:

- Samarbejde tager tid, så det er vigtigt, at der på institutionerne afsættes tid til dette samarbejde.  
Hvis der skal være tale om et frugtbart samarbejde kræver det, at "skolen" melder ud om behov og ønsker, og folkebiblioteket så byder ind med eventuelle forslag, input og lignende.  
Der forestår et stort arbejde med at oplyse især lærerne om den mulige sparringspartner.  
(Skolebibliotekar)
- Det er i nærområdet.  
Det kommer bredere ud når folkebiblioteket er med. Det kan også motivere nogle børn. Ligeledes andre indfaldsvinkler og nye døre åbnes, når folkebiblioteket byder ind.  
(Skolebibliotekar)
- Vi har et glimrende samarbejde i den gamle kommune, hvor lærerne samarbejder om at styrke elevernes interesser for naturvidenskab.  
(Lærer)
- Der kan være mulighed i sparring med naturfagslærer.  
Materiale /idebank /undervisningsforløb / pædagogiske drøftelser.  
(Lærer)
- Jeg ser mange muligheder, især fordi skole- og folkebiblioteket begge ligger på skolen.  
(Lærer)
- Der er skabt god kontakt mellem de to sektorer, og dette giver grobund for en udvidelse pga. erfaringsgrundlaget.  
(Konsulent)
- Erfaringerne her viser, at det er en "Win-win-win- situation": børn, bibliotekarer og lærere vinder alle ved det og har en fælles interesse i at fortsætte.  
(Skoleleder)
- Bruge hinanden at holde oplæg for.  
Samarbejde om forløb. Vi kan gøre det samme som de andre bagefter.  
Vi kan være sammen på samme tid om samme forløb.  
(Skolebibliotekar)
- Det afhænger af de naturvidenskabelige læreres lyst og energi til at søge flere uformelle læringsrum.  
(Lærer)
- Vi har i det kommende halvår 3 nye skoler på banen med lignende projekter.  
En skole, der overtager en del af den ene projektklasse. En skole der er kombibibliotek og en skole, hvor vi samarbejder med Lokalhistorisk arkiv om en geocaching med mobil – tagging. Desuden har vi stadig de 2 projektskoler i fuldt samarbejde: Skole1: 7. kl.: Byrum: kontakt med arkitekter mv. Skole 2: 4 – 6 kl.: Flere ting, bl.a. Biltema: Kontakt med Værksted og Teknisk Skole.  
(Bibliotekar)
- Jeg tror det er for svært for folkebiblioteket at samarbejde om naturvidenskab. I kraft af naturvidenskabsfestival og at vi har fået sponsoreret gps vil vi dog skulle samarbejde om også det naturvidenskabelige.  
(Bibliotekar)
- Skolerne skal have kendskab til projekt "Klog på den Fede Måde" og inviteres til

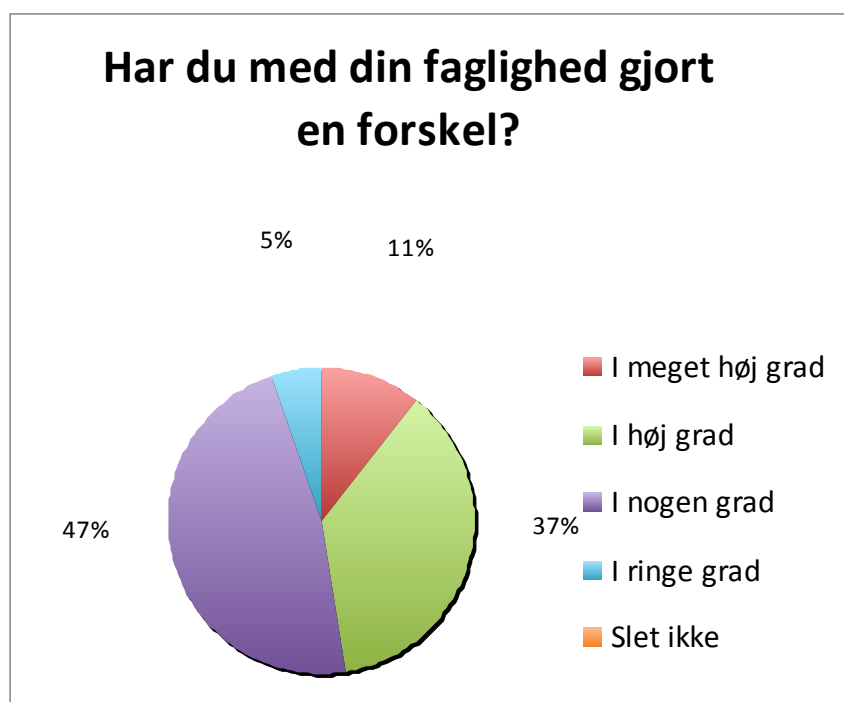
samarbejde om projekter.

Forhindring kan være få personale-ressourcer og tid til samarbejde.

(Konsulent)

- Med hver vores baggrund og erfaring kan vi give børnene flere vinkler på et emne. Også muligheden for at bruge andre rum og bringe andre voksne ind i børnenes "rum".  
(Bibliotekar)
- Samarbejdet med biblioteket fortsætter på vores skole på grund af de gode personlige forhold, vi har fået med bibliotekarerne, også i andre fag end de naturfaglige.  
(Lærer)
- Biblioteket som sted og samarbejde med skolens lærere.  
(Lærer)
- Fysisk afstand og forskellige arbejdsforhold og tilgange til det, som børnene kan og skal videre med, ser jeg som barrierer, der bliver svære at bryde ned.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

### I hvilken grad ser du muligheder i tværkommunale samarbejdsprojekter om naturvidenskabelige emner, hvor skoler og folkebiblioteker samarbejder?

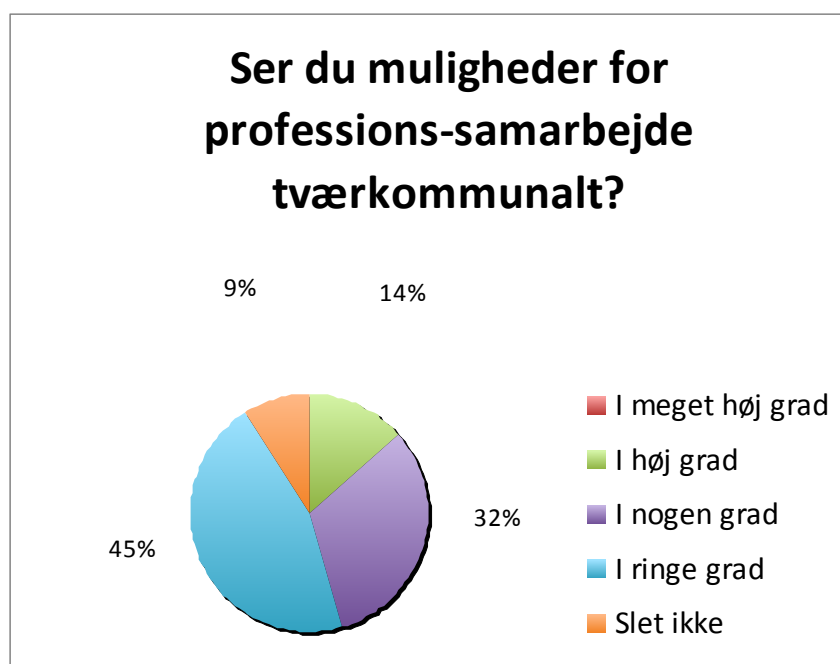


Projektet har både haft et kommunalt og et tværkommunalt samarbejdsfokus. Der har i projektet ikke været tale om tværkommunalt samarbejde i de enkelte projekter, men om et kommunalt samarbejde mellem de deltagende to skoler i to af kommunerne. Projektdeltagerne er blevet spurgt om det tværkommunale samarbejde. Her er deres svar:

- Der kunne evt. være muligheder for tværkommunalt samarbejde, hvis emnet/projektet blev styret fra højere sted. Hvis f.eks. kommunalpolitikere, skoleforvaltninger eller lignende kom med udspil.  
(Skolebibliotekar)
- Afstanden vil nok være for stor – og ikke nødvendigvis et plus for børnene, eller noget de vil tænke over, at det er tværkommunalt.  
(Skolebibliotekar)

- Vi har erfaret, at det kræver en del styring af lave tværkommunale projekter, men grundlaget eksisterer.  
(Konsulent)
- Det er for tungt i det lange løb. Fint som igangsættende som her, men på den lange bane skal det kunne bære lokalt.  
(Skoleleder)
- Hvis projekterne beskrives i detaljer på Moodle kan man jo finde mange gode ideer.  
(Skolebibliotekar)
- Ser godt muligheder i vidensøgningsopgaver og materialetunge opgaver.  
(Lærer)
- Det skal komme fra lærerside, nedefra, og det skal brede sig som ringe i vandet. En plan fra "oven" giver ikke resultat.  
(Lærer)
- Der er for langt imellem kommunerne. Det er svært nok at samarbejde i kommunen.  
(Bibliotekar)
- Det har været naturligt at vælge en anden kommunal skole at samarbejde med. Hvis der er interesse for det, kan samarbejde også ske med skolerne fra andre kommuner f. eks. via IT.  
(Konsulent)
- Det tværkommunale samarbejde hæmmes af store afstande, og det kræver forholdsvis store ressourcer. Mest realistisk er det, hvis samarbejdet for en stor del kan foregå virtuelt med kun få fysiske møder.  
(Bibliotekar)
- Det vil blive svært, men vi kan jo godt få ting til at lykkes.  
(Lærer)
- Jeg kunne godt forestille mig muligheden, men vi har endnu ikke haft tid til at eksperimentere på området. Vi kunne godt gøre brug af de andre kommuners ideer og udfolde dem på vores egen måde. Hvis børnene skal rundt, så er der et transportproblem.  
(Bibliotekar)

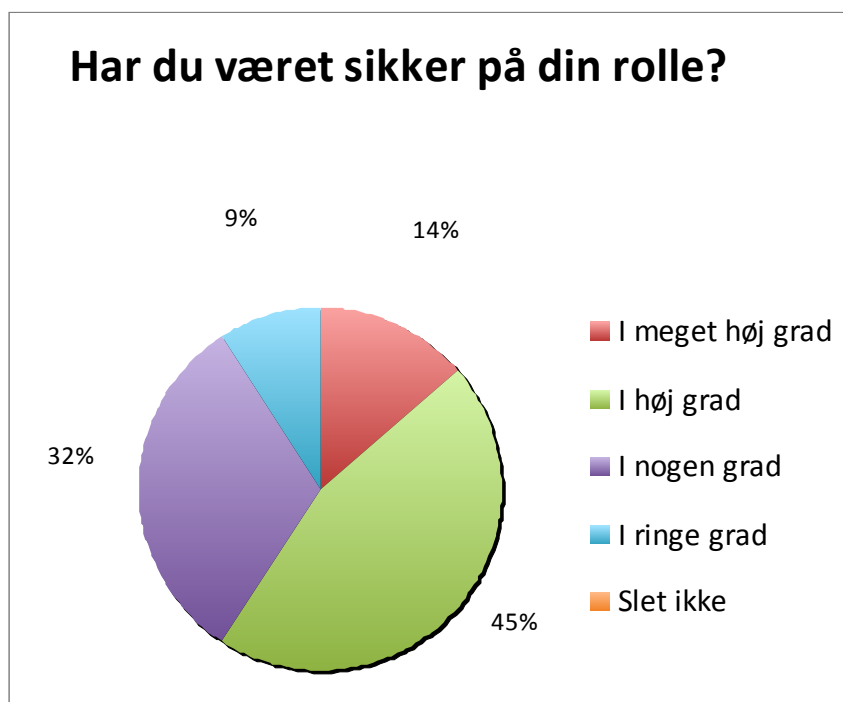
### I hvilken grad har du med din faglighed "gjort en forskel" i projektet?



Projektet har villet fagligt professionssamarbejde. Det har været vigtigt, at det var de fagligheder, hver af de tre professionsgrupper besad, der sammen skulle skabe de gode resultater og børnenes blive klog på den fede måde. Projektdeltagerne udtrykker sig om dette her:

- Som skolebibliotekar har man på sin vis siddet lidt midt mellem folkebibliotekar og lærer. Styrken kunne være, at man måske har den pædagogiske baggrund, der gerne skulle bevirke, at man er i stand til at se og bedømme om diverse tiltag fra f.eks. folkebiblioteket passer til aldersgruppen af børn, og i det hele taget skolens overordnede profil og målsætning.  
(Skolebibliotekar)
- Der har været plads/ tid til at afprøve andre mere kreative veje til at gøre børnene "vilde med viden".  
(Skolebibliotekar)
- Der var ikke så mange andre, der havde naturfaglig baggrund.  
(Lærer)
- Jeg har stået for langt det meste af det faglig i undervisningen.  
(Lærer)
- Mit arbejde har koncentreret sig mest om planlægning, struktur og refleksion, og her har jeg kunnet været medvirkende til, at projektet holdt sig nogenlunde i sporet.  
(Konsulent)
- Jeg har været god til at organisere og strukturere, så tingene kan lade sig gøre. Jeg tror også jeg har været god til at samle sammen og få lavet præcise aftaler.  
(Skolebibliotekar)
- Jeg håber, at mit engagement og glæde ved Naturvidenskab har smittet af på elever og medarbejdere.  
(Lærer)
- Jeg har bidraget med mange ideer, har haft begejstring, har givet plads og har krævet kvalitet.  
(Lærer)
- Jeg har haft meget kontakt med eksterne samarbejdspartnere og været meget aktiv i projektklasserne. Jeg tror, det er vigtigt at være meget på banen, hvor børnene er, for at gøre en forskel og for at bringe de nye tanker ind i projektet. Det er ikke kun møder og skrivebordsarbejde. Men vores møder har været virkelig gode, og vi har alle ydet en masse. og samarbejdet har været helt i top. Gode engagerede samarbejdspartnere er vigtigt, for at det skal lykkes.  
(Bibliotekar)
- I første omgang tror jeg, det er min gejst, der har gjort den største forskel. For uden den vil jeg med min faglighed ikke kunne komme igennem.  
(Bibliotekar)
- Som tovholder har jeg støttet projekterne i udviklings- og planlægningsfasen.  
(Konsulent)
- Jeg har bidraget med andre vinkler og kompetencer.  
(Bibliotekar)
- Sparringspartner, praktisk mus, koordineret aftaler med ekstern partner.  
(Lærer)
- Synes at skolen generelt har bidraget med input som biblioteket kan bruge fremover.  
(Lærer)
- Kommet med gode ideer, ført dem ud i livet, deltaget som ekstra ressource, hvilket jo gør en forskel.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

## I hvilken grad har du været sikker på, hvad din rolle i projektet har været?



Projektet har haft karakter af samarbejdsprojekt mellem forskellige professionsgrupper om skabelsen af uformelle læringsrum, og arbejdet med at finde relevante naturvidenskabelige projekter til de enkelte klasser. Derfor er det relevant at få viden fra projektdeltagerne om, hvor sikre de var på deres egen rolle i det samlede projekt. Her er deres svar:

- Har famlet temmelig meget, om ikke i blinde, så i tusmørke.  
(Skolebibliotekar)
- Jeg har fundet strukturen i projektet lidt vanskelig- da jeg både fungerede som skolebibliotekar og lærer. Det har til tider været en uoverskuelig rolle.  
(Skolebibliotekar)
- Vores tovholder var rigtigt god til at fastslå vores roller.  
(Lærer)
- Det har været lærerrollen.  
(Lærer)
- Der har været en meget klar rollefordeling fra starten på grund af de mange forskellige gruppeinddelinger i projektet. I min projektgruppe har jeg lige skullet lære at give en del af ansvaret omkring undervisningens planlægning fra mig, men synes bestemt, det har været interessant at få bidrag udefra.  
Jeg tror, vi selv har skabt vores individuelle roller i projektgrupperne. Det er vist meget forskelligt, hvordan det har kørt i de forskellige grupper. Vi fandt meget hurtigt vores i teamet og drog mest mulig nytte af hinandens professionelle ressourcer.  
(Lærer)
- Jeg har deltaget som tovholder og medlem af styregruppen og derved været med til at sætte projekterne på det rette spor. Til tider har det dog været svært at skelne mellem rollerne.  
(Konsulent)
- Projektet fortjente min støtte, opmærksomhed og interesse. Det var jeg klar over fra start, og det synes jeg, at jeg har givet det.  
(Skoleleder)

- Jeg har ikke tænkt så meget på roller i forhold til de andre voksne – der har jeg bare være samarbejdspartner. Vi har haft nemt ved at dele arbejdet mellem os. I forhold til børnene har vi diskuteret vores roller meget – for det er vigtigt ikke at overtage børnenes projekter.  
(Skolebibliotekar)
- Jeg er underviser og formidler. Det er det, jeg kan finde ud af.  
(Lærer)
- Et vanskeligt spørgsmål at besvare.  
(Lærer)
- Rollen er nærmest udvidet, udfordret og defineret undervejs, men det har været uproblematisk.  
(Bibliotekar)
- Det sværeste har været ikke at være for meget fremme i forhold til, at biblioteket skal være med HELE tiden. For det kan vi simpelthen ikke.  
(Bibliotekar)
- Rollen var beskrevet i projektbeskrivelsen.  
(Konsulent)
- Har til tider været usikker på, hvad jeg kunne bidrage med. Har skullet passe på ikke at gå for meget ind i underviserrollen, men forsøge at bevare "uafhængigheden".  
(Bibliotekar)
- Jeg har været med til at aftale og udvikle projekter.  
(Lærer)
- Synes at projektet har været diffust uden klart mål at arbejde efter. For mange møder der ikke passede ind i det sted, hvor vi var i projektet  
(Lærer)

### **På hvilken måde mener du, at projektets ide om samarbejde mellem skoler og folkebiblioteker generelt kan forankres i fremtiden?**

Efter afslutningen af projektet er projektdeltagerne blevet bedt om at komme med deres ideer til, hvordan et samarbejde mellem skoler og folkebiblioteker kan sikres. Her er deres svar:

- Overordnede retningslinjer er nødvendige i en i forvejen travl hverdag.  
(Skolebibliotekar)
- At skole- og folkebiblioteket fastholder dialogen.  
(Skoleleder)
- Det vil kunne forankres, hvis der tildes tid til at samarbejde. Skole- og folkebiblioteket kunne evt. gå sammen og være sparringspartnere for lærerne i forbindelse med årsplanlægningen, udvalgte emner.  
(Skolebibliotekar)
- Større informationsniveau til kollegaer.  
(Lærer)
- Ved at folkebibliotekerne melder ud, at de står til rådighed og hvilke ting, de kan være med til at tilbyde at stå for.  
(Lærer)
- Ved at fastholde den gode kontakt og det samarbejde, der er opbygget gennem arbejdet. Der er ligeledes skabt kontakt på alle planer helt op til chefniveau, hvilket er nødvendigt for at legalisere det.  
(Konsulent)

- Samarbejdsformen, som den er udfoldet her, er god og fortjener forankring. Hvis ideen udbredes og flere skoler følger med, vil det nok blive folkebibliotekets ressourcer, der kommer til at sætte grænserne for, hvor meget de kan engagere sig. Men det er for alle interessenter værd at ofre ressourcer på.  
(Skoleleder)
- Nogle af projekterne kan direkte videreføres til andre klasser. Man kan lave projekter planlagt i fællesskab. Man kan vælge bevidst at planlægge strategi for introduktion og brug af folkebiblioteket for forskellige klasser.  
(Skolebibliotekar)
- At Børnebiblioteket får lavet nogle gode forløb, der kan være interessante for skolerne (Lærer)
- Tja, vi kaster os jo ud i en fortsættelse i det kommende skoleår og udvider med 2 klasser på skolen. Jeg synes stadig, at projektet er knyttet til personer og til personlige relationer og kan godt frygte, at projektet ikke forankres i fremtiden.  
(Lærer)
- Det er helt oplagt at arbejde videre, lade ringene brede sig. Jeg tror der skal en del personlig kontakt til, til andre biblioteker og skoler, ledere på området og generelt i kommunerne. Konference er godt, men det er meget benarbejdet, der vil vise, om det kan brede sig til andre skoler og kommuner. Det synes jeg det skal. Det vil være godt med et projekt, der går endnu mere på forankring i fremtiden og også på skolernes opgave med inklusion af flere elever i skolerne. Flere aldersklasser kan fint arbejde på samme måde. Men min tanke om, at alle børn burde have lov til at arbejde på denne måde, og mere end et par uger om året, ligger jo nok lidt ude i fremtiden..  
(Bibliotekar)
- Udarbejde et katalog med samarbejdsprojekter og bibliotekstilbud rettet mod de enkelte årgange.  
(Lærer)
- Samarbejdet mellem skoler og folkebibliotek skal forankres mellem folkebibliotek og skolebibliotek. Hvis der er velvillighed til det, skal der nok komme noget godt samarbejde ud af det, og det er jeg sikker på, at der er her i kommunen.  
(Bibliotekar)
- I kommune:  
Projektet præsenteres på møde i netværk for skolebibliotekarer.  
Skolebibliotekarerne formidler/laver PR på skolerne.  
Folkebiblioteket udarbejder i samarbejde med skolevæsenet en invitation til samarbejde målrettet skolerne.  
(Konsulent)
- Der er allerede plan om et videre samarbejde, og jeg er af den mening, at skolebibliotek/bibliotekar er central for at kanalisere samarbejdet ud til lærerne.  
(Bibliotekar)
- Ved faste årlige planlægningsmøder mellem skolebibliotekarer og folkebibliotekarer omkring årets fælles tilbud. Evt. med drøftelse i kredsen af skolebibliotekarer (på deres fælles materialevalgsmøder).  
(Skolebibliotekar)
- Biblioteket må lave et tilbudskatalog.  
(Lærer)
- Jeg har stadig svært ved at se, at vi kan fortsætte arbejdet – praktiske ting.  
(Lærer)

- Tænker at biblioteket som læringsrum vil blive brugt fremover. Men vi er ikke nået langt nok i processen til, at vi for alvor kan bruge vores erfaringer. Skulle bruge mere tid.  
(Lærer)
- Der etableres nogle aftaler om gensidige besøg, workshops, events, opgaver, som løses sammen af de to samarbejdspartnere.  
(Lærer og Skolebibliotekar)

Projektdeltagernes svar fra spørgeskemaundersøgelserne indgår sammen med alle øvrige data i hovedrapportens konstateringer, vurderinger og anbefalinger samt i hovedkonklusionen. Denne foreligger som et selvstændigt dokument.

Jeg vil rette en stor tak til alle deltagere i projektet "Klog på den Fede Måde" for deres villighed til at bidrage med alle ønskede data.

Karl Aage Baarstrøm  
Evaluatør, Cand.Pæd.

November 2010